[illegible]ERKELIJK REGISTER

DER

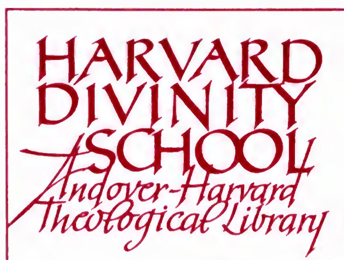
PREDIKANTEN,

[illegible] SEDERT 1519 TOT 1860 DE [illegible]
[illegible] TE AMSTERDAM GEDIEND [illegible]

[illegible] DOOR

Jo. PRINS,
[illegible]

TE AMSTERDAM,
BIJ H. W. MOOIJ
1861.

HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

KERKELIJK REGISTER

DER

PREDIKANTEN,

DIE SEDERT 1818 TOT 1860 DE NEDERDUITSCHE HERVORMDE GEMEENTE TE AMSTERDAM GEDIEND HEBBEN.

ZAMENGESTELD DOOR

Is. PRINS,
Pred. te Amsterdam.

TE AMSTERDAM,
BIJ H. W. MOOIJ.
1861.

AAN

ZIJNE HOOGGEACHTE EN GELIEFDE

AMBTGENOOTEN

IN DE DIENST DER NED. HERVORMDE GEMEENTE
TE AMSTERDAM,

WORDT DIT KERKELIJK REGISTER,

ONDER DANKBETUIGING VOOR HET GEEN ZIJ TOT HET
ZAMENSTELLEN HEBBEN BIJGEDRAGEN,

EN

ALS BLIJK VAN ACHTING EN BROEDERLIJKE GENEGENHEID,

OPGEDRAGEN

door hunnen Dienstv. Medebroeder

Is. PRINS.

Het volgende kerkelijk register der Predikanten, die sedert 1818 tot 1860 de Nederduitsche Hervormde gemeente te Amsterdam gediend hebben, is een tweede vervolg op het register, dat in 1732 in het licht verscheen, in 1737 herdrukt is, en tot in 1792 vermeerderd in dat jaar bij H. Diederiks te Amsterdam is uitgegeven onder den titel: „Kerkelijk register der Predikanten, die sedert de Kerkhervorming de Gereformeerden Nederduitsche Gemeenten te Amsterdam tot aan den jare 1759 bedient hebben. Behelzende hunne geboorten, studiën, standplaatsen, afsterven, nakomelingen, schriften en andere bijzonderheden. Ten dienste der Amsterdamsche kerke en harer liefhebberen opgestelt. Door Hendrik Croese Gerardszoon. En na den dood van den auteur vervolgt tot in het jaar 1792." Op die thans zeldzaam voorkomende uitgave verscheen in 1818 een vervolg bij Joh. van der Hey te Amsterdam, beginnende met *Johannes Visch*, met wien het

eerste vervolg eindigde, zoodat hij tweemaal vermeld is. In 1840 gaf A. B. Saakes te Amsterdam een naamlijst uit van al de predikanten, die tot dat jaar in de Amsterdamsche gemeente gediend hebben, met een kort verslag van de vorming dier gemeente van 1566 tot 1578, waaraan toegevoegd was een naamlijst van de predikanten, die de Waalsche en Engelsche gemeente alhier gediend hadden. Deze naamlijst prijkt met het portrait van den eersten predikant te Amsterdam, *Johannes Cochlinus.* Zij is iets breedvoeriger dan de naamlijst, geplaatst achter de orde der feest- en lijdenteksten, die bij de prediking op de feestdagen en voor paschen gevolgd wordt en in 1841 is uitgegeven. Deze beide laatst vermelde eindigen met *J. J. W. van Staveren*, na wien er 22 predikanten alhier zijn bevestigd en dienden, zoodat thans het getal der leeraars, die de Evangelie-bediening in de Ned. Gemeente alhier hebben waargenomen, sedert de Hervorming tot 302 geklommen is.

Wijlen Ds. *H. Weyland* had zich voorgenomen een tweede vervolg zaâm te stellen, en daartoe reeds eenige bescheiden bijeengebragt, doch hij heeft dien arbeid niet voltooid. Door zijne nagelaten kinderen in het bezit van het door hem bijeenverzamelde gekomen zijnde, heb ik van tijd tot tijd het ontbrekende aangevuld, en meende, nu de reeks der predikanten alhier, door Gods goede zorg voor de gemeente, weder voltallig is, het gepast tijdstip gevonden te hebben tot deze uitgave, die ik hoop, dat door belangstellenden gunstig zal worden ontvangen.

Hoewel zoodanige bescheiden, als hier worden geleverd, uit hunnen aard eentoonig zijn, zij hebben echter hunne eigenaardige waarde, en bewijzen, bij geschiedkundige onderzoekingen, meer diensten dan men oppervlakkig zou vermoeden. Van daar dat men in vroeger en later en ook in onzen tijd, werk gemaakt heeft, om zoodanige registers zaâm te stellen. Want, om niet te spreken van den Vlissingschen kerkhemel door G. Vrolikhart in 1758 uitgegeven, of van de kerkelijke registers van *Soermans*, *Brans* en anderen, herinneren ons uit onzen tijd het *kerkelijk Dordrecht* door Dr. *G. J. Schotel*, in twee deelen, ten jare 1841 uitgegeven; *de naamlijst en levensbijzonderheden der Hervormde Predikanten van Rotterdam*, sedert de kerkhervorming tot 1850, uitgegeven door *K. J. R. van Harderwijk*, Rotterdam 1850, en een te Middelburg in 1860 in het licht verschenen geschrift van *F. Nagtglas*, getiteld: *de algemeene kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te Middelburg* van 1574 tot 1860. In het kerkelijk historisch Archief van Kist en Moll deelde Ds. *R. Peaux* eene naamlijst mede der Predikanten sedert de Hervorming te Etten, en Prof. Kist van die te Zoelen. (II. 286 en 442) Insgelijks gaf prof. *J. Tiedeman* in 1847 eene Biographische naamlijst uit van de *Professoren*, *Predikanten en Proponenten bij de Remonstrantsche Broederschap.* Het *Godgeleerde Nederland* van *B. Glasius*, in drie deelen te *'s Hertogenbosch* van 1852—1856 uitgegeven, behoort ook hiertoe.

Om nu dit tweede vervolg aan het voorgaande te verbinden, volgt hier eene opgave van hen sedert 1817 overleden zijn.

213. Antonius Kuyper, overleden 22 September 1822.
221. Didericus Tendall, overleden 20 October 1829.
223. Petrus Haack, overleden 27 Julij 1824. Men zie over hem B. Glasius, *Godgeleerd Nederland* II. 1.
224. Samuël Johannes van de Wijnpersse, overleden 23 November 1842. Men zie over hem B. Glasius, t. a. p. III, 630.
225. Petrus Meyboom, overleden 16 Mey 1822.
226. Henricus de Haan Hugenholtz, overleden 23 February 1824.
227. Hermanus Rietveld, overleden 17 January 1832. Men zie over hem *Nieuw Christelijk Maandschrift* van 1832, blz. 241 v.v. B. Glasius, a. w. III, 178.
230. Johannes Visch, overleden 18 November 1819.
232. Nicolaas Govert van Blyenburg, overleden 30 Maart 1822.
233. Cornelis Fortuyn, overleden 13 Julij 1828.
234. Fredericus Baarslag, overleden 23 April 1820.
236. Johannes Leonardes Wolterbeek, Ridder van den Nederl. Leeuw, Emer. 1 Julij 1845, overleden 19 January 1853.
237. Dirk Cornelis van Voorst, overleden 6 Sept. 1833. Men zie over hem B. Glasius, a. w. III, 549.
238. Jan Antonie Hachenberg, overleden 8 April 1840.
239. Jacob Meinard Noothoven, overl. 20 Oct. 1828.
240. Abraham Everaars, overleden te Soerabaja. 8 Oct 1818.
242. Anthonie van Eyken, overleden 14 Aug. 1830.
246. Jacobus ten Bosch, Emer. Mei 1828, overleden 18 Mei 1839.
247. Franciscus Fock, overleden 23 January 1819.

249. Wilhelm Broes, Ridder van den Nederl. Leeuw, later Commandeur van die orde, Emer. 1 Julij 1837, overleden 7 January 1858.

Een uitvoerig levensberigt gaf Prof. W. A. van Hengel van hem in de levensberigten, gevoegd achter de Handelingen der Maatschappij van Nederl. Letterkunde te Leiden, van het jaar 1858, blz. 85—133, waar de door hem uitgegeven geschriften vermeld worden, en op blz. 123 wat anderen over hem geschreven of gesproken hebben.

250. Reinhard Jan van der Meulen, Ridder van den Nederl. Leeuw, overleden 22 January 1849.

251. Wilhelm Christiaan van Manen, overleden 18 Junij 1832.

252. Henricus Weyland, Ridder van den Nederl. Leeuw, Emer. 1 Julij 1851, overleden 17 Dec. 1852.

253. Egbertus Begemann, overleden 8 January 1850.

254. Willem Gerrit van Doorne, overl. 11 Febr. 1831.

255. Abraham Hendrik Terhoeven, vele jaren Præses van het Cl. Bestuur van Amsterdan en President van het Prov. Kerkbestuur van Noord-Holland, Ridder van den Nederl. Leeuw, Emer. 1 January 1858, overleden 1 October 1858.

256. Simon Dirk de Keizer, overleden 5 November 1847. Hij werd door het Haagsch Genootschap tweemaal met een zilveren (1815. 1822) en tweemaal met een gouden eereprijs bekroond. (1815. 1817) Ook bij de Maatschappij: tot Nut van het algemeen behaalde hij een gouden eereprijs in 1817. In 1827 gaf hij uit: Christelijke geloofs en zedeleer afgeleid

uit de beide brieven van Paulus aan de Korinthiërs. Men vindt van hem een kort levensberigt in de Handelingen der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde van 1848, blz. 35, 36 en bij B. Glasius a. w. II, 225. Hij was een der medeopstellers van het *eenvoudig onderwijs.*

257. Jan Kortenhoef Smith, overleden 9 January 1855.

258. Gijsbertus Johannes Rooijens, benoemd tot Theol. Prof. aan het Athenaeum te Amsterdam in 1827, aanvaardde die betrekking den 12 Nov. van dat jaar met eene redevoering, waarvan eene Nederduitsche vertaling te vinden is in het *Nieuw Christ. Maandschrift* van 1828, blz. 597 v.v. Later benoemd tot Hoogleeraar te Groningen en daarna te Leiden, bedankte hij voor beide. Hij overleed 9 Jan. 1846. Prof. M. Siegenbeek sprak met regtmatigen lof over hem in zijne aanspraak bij de Alg. Vergadering van de Maatschappij van Nederl. Letterk. te Leiden. Zie hare Handelingen voor 1846 bl. 25 tot 30. Insgelijks doet dit B. Glasius a. w. III, 206 en C. Sepp, pragmatische geschiedenis der Theol. hier te lande, uitgave van Teylers Gen. XXXVI. Dl. blz. 232, 319, 320 en tweede druk blz. 156, 215. — Vgl. bl. 9 l.

En hiermede zijn wij gekomen aan het tijdperk, van waar wij aanvangen met het geven van eenige levensberigten der predikanten, die na Rooijens de Amster-

damsche Hervormde Nederduitsche gemeente gediend hebben of nog dienen.

259. Dirk Hendrik Wildschut, zoon van Jesajas Wildschut, Predikant te Amersfoort en Elisabeth Wiester, werd aldaar geboren 27 Aug. 1788. Na op de Latijnsche school te Amersfoort het onderwijs ontvangen te hebben van den toenmaligen Rector W. L. Mahne, later Hoogleeraar te Gend en Leiden, werd hij van 1802—1804 voor de academische lessen bereid door den Hoog-Eerw. heer J. F. Schultz, Overkerkeraad van het graafschap Bentheim en Predikant te Nordhoorn. Hij genoot vervolgens het Akademisch onderwijs te Utrecht van 1804—1809, bij de hoogleeraren van Heusde, Rau, Rossijn, van Oordt en bijzonder van H. Rooijaards, en gaf van zijnen welbesteden tijd eene proeve, door op 13 Junij 1809 in het openbaar, onder voorzitting van laatstgenoemden hoogleeraar, te verdedigen een: *Specimen de vi dictionis et sermonis elegantia, in Epistola Pauli ad Philemonem conspicuis.* Reeds in Maart 1809 door de Cl. van Amersfoort praeparatoir geëxamineerd, werd hij weldra aan de Bilt beroepen, en na in Junij daaraanvolgende peremtoir door de Cl. van Utrecht onderzocht en aan de roepende gemeente toegewezen te zijn, trad hij den 4 Julij in het huwelijk met Geertruida van Beuningen, en werd, daar zijn vader reeds den 9 Mei 1806 overleden was, aan de Bilt bevestigd den 16 Julij 1809 door zijnen schoonvader Samuël van Beuningen, Pred. te Utrecht, met 1 Chron. 28: 20ª. Hij aanvaardde op dien dag zijne Evangeliedienst met Jer. 1: 5ᵇ—8. Reeds

in Nov. 1810 ontving hij eene beroeping naar Leerdam, waarvoor hij echter bedankte; in 1813 voorkwam hij eene beroeping naar Harlingen in plaats van zijnen overleden behuwdbroeder, maar aanvaardde de collatie van Apeldoorn en het Loo door Z. M. Koning Willem I, in Oct. 1814 op hem uitgebragt. Hij nam afscheid van de Biltsche gemeente met Rom. 8: 35[a]. Door zijn schoonvader bevestigd te Apeldoorn den 29 Jan. 1815 met Matth. 17: 5[b]. deed hij zijne intrede met Mark. IV: 26—29. Maar in Oct. van dat jaar gelijktijdig te Schiedam en Dordrecht beroepen, besloot hij laatstgemelde beroeping op te volgen, en, na met Mark. IV: 3—10 en 14—20 afscheid te hebben gepredikt, werd hij 7 April 1816 te Dordrecht bevestigd door zijnen ambtgenoot A. Lens, en hield des avonds zijn intrede met Gal. VI: 14—16. Gelijk hij te Apeldoorn twee Biddags Leerredenen in het licht gaf over Ps. CXXIV. en Exod. XIV: 31, zoo voegde hij zijne leerrede op het feest der kerkhervorming 31 Oct. 1817 gehouden, bij die zijner ambtgenooten E. Kist en J. G. Veltman, die te zamen in 1817 zijn uitgegeven. Den 15 Dec. 1818 werd hij te Amsterdam beroepen in plaats van Ds. A. van IJsendijk, aan wien hij, na den dood zijns vaders, betuigde veel te danken te hebben, gelijk ook aan Ds. C. van der Leeuw te Utrecht en I. J. Dermout, Pred. te 's Hage, en later aan zijn ambtgenoot G. van Kooten te Dordrecht. Met eene Leerrede over Hebr. XIII: 8 de gemeente te Dordrecht vaarwel gezegd hebbende, en den 4 Julij 1819 door zijn ambtgenoot J. Kortenhoef Smith met eene Leerrede

over 2 Kor. IV: 1 bevestigd zijnde, aanvaardde hij zijne dienst 7 Julij, predikende over Luk. XV: 3—7.

Gedurende al de jaren zijner Evangeliedienst, vooral sedert zijne komst te Amsterdam, was hij in meer dan ééne betrekking nuttig werkzaam. Sedert 1820 medebestuurder, was hij in 1832 Voorzitter der Alg. jaarl. Vergadering van het Nederl. Zendeling-Genootschap te Rotterdam. Van 1824—1853 lid van het Hoofdbestuur der Maatschappij: tot Nut van het algemeen, hield hij als Voorzitter in 1826, 1832 en 1845 de redevoering bij hare jaarlijksche Alg. Vergadering, daarna in het licht verschenen. Van 1822 was hij lid en assessor en sedert 1851 Præses van het Cl. Bestuur van Amsterdam. In 1825 was hij benoemd tot lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde en in 1840 van het Prov. Utrechtsche Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. En gelijk hij van den beginne af en ijverig medewerker was aan het *Christelijk Maandschrift*, zoo was hij van 1827—1835 mederedacteur er van. Hij leverde ook zijne opstellen voor het *Dagboek* bij den *Bijbelschen Almanak*, door Ds. Voet van Campen uitgegeven van 1834—1838. In 1835 werd hij benoemd tot mededirecteur van het Haagsche Genootschap ter verdediging van de Chr. Godsdienst, en in 1836 ontving hij op het tweede Eeuwfeest der Utrechtsche Akademie, Honoris Causa, van den Akademische Senaat het doctoraat in de Theologie, na kort te voren te hebben uitgegeven: *Memoria Hermanni Royaards, alteris Acad. Rheno-Trajestinæ Sæcularibus.*

In 1841 werd hij medelid der Redactie van *den Evang.*

Kerkbode en in 1843 van de *Hoofdcommissie ter Redactie*, in welk weekblad hij vele artikelen schreef, de voornaamste gemerkt W.

In 1844 benoemde men hem tot medelid van het *Hoofdbestuur der Protest. Maatschappij* UNITAS, en in 1851 in dezelfde betrekking tot die van WELSTAND, waarbij hij tevens medelid der *Nederl. Commissie voor het christelijk onderwijs* werd.

In het jaar 1845 tot Secundus-lid der Synodale Commissie door het lot aangewezen, terwijl een ander lid werd, trad hij in plaats van dezen ten volgenden jare op, werd namens de Synod. Commissie in 1848 lid van de Algem. Synode der Hervormde Kerk, die hem tot haren Vice-President benoemde.

Behalve de genoemde geschriften heeft hij uitgegeven in 1821: vragen over de *Bijbelsche geschiedenis*, daarna een en andermaal herdrukt; in 1824, *Leerredenen over Openb.* II *en* III; in 1827, *Leerredenen over Joh.* XI; in 1829, (naamloos) *Handboekje langs den Rhijn;* in 1834, *Onderwijzing in het Christelijk geloof*, en in 1837, *Matthias Claudius gekend uit zijne schriften.*

Uit zijn eerste huwelijk behield hij van 10 kinderen, 4 in het leven, van welke de oudste Jesajas, geb. 21 Augustus 1810, door hem tot Pred. aan de Vuursche bevestigd is 31 Augustus 1834, en te Brummen 4 Junij 1837. Zijne dochter Anna Jacoba, geb. 11 Sept. 1812, huwde met Ds. P. Jas, die door zijnen schoonvader den 27 April 1834 tot Pred. te Arkel bevestigd is, en in 1838 te Purmerende, in 1843 te 's Hertogenbosch en in 1845 te 's Gravenhage Predikant werd. Zijn zoon

Samuël geb. 26 November 1821, vroeger Advokaat, werd later lid van de Arrondissements Regtbank te Amsterdam. Zijn jongste zoon Johannes Jakobus, geb. 10 October 1823, is in 1849 overleden.

Na het overlijden zijner Echtgenoot, den 13 October 1826, hertrouwde hij, den 30 September 1831, met Amelia Maria Goll van Franckenstein, welk huwelijk kinderloos gebleven is.

Z. M. Willem II vereerde hem met de Ridderorde van den Nederlandschen Leeuw, en koning Willem III benoemde hem tot Commandeur dier orde.

Den 19 December 1852 des namiddags in de Nieuwe Kerk predikende, trof hem onder het spreken een aanval van *hemiplexie*, waarvan hij wel allengs, wat spraak en gang betrof, herstelde, maar waardoor zijn hoofd zoo verzwakt bleef, dat hij besluiten moest het emeritaat zijner bediening te vragen, 't geen hem dan ook tegen 1 Julij 1853 verleend werd.

Nu leide hij ook zijne overige werkzame betrekkingen neder, met uitzondering van die als medebestuurder van het *Haagsche Genootschap*, in de hoop, bij toenemende herstelling, haar weder te kunnen vervullen, ten einde eene gezette wetenschappelijke werkzaamheid in zijne ambtelijke rust te hebben.

In het volgende jaar zette hij zich metterwoon te Velp bij Arnhem neder, om er zijne laatste levensdagen in het stille buitenleven ten einde te brengen: waar hij in 1859 den dag zijner intrede in de Evangeliebediening, vóór 50 jaren, beleven en dankbaar herdenken mogt.

Hij overl. 6. Aug. 1868.

260. Jan Christiaan Fabius werd te Amsterdam geboren 25 November 1780 uit het huwelijk van Gerhardus Fabius, Apotheker aldaar en Frederika Wilhelmina Bibericher. Na het onderwijs in de Latijnsche school zijner geboortestad ontvangen te hebben, vertrok hij in 1796 naar Utrecht, en na aldaar tot 1802, het akademisch onderwijs genoten te hebben, vooral in de Godgeleerdheid bij Bonnet, werd hij in Mei 1802 in de Cl. van Utrecht geëxamineerd en tot de predikdienst toegelaten. Weldra koos de gemeente te Lisse hem tot haren predikant, en na in Februarij 1803 peremtoir geëxamineerd te zijn in de Cl. van Leiden, werd hij 20 Maart 1803 bevestigd door zijnen voorganger Ds. A. B. Smits Gordon met Coloss. IV: 17, en deed op dienzelfden dag zijne intrede. Beroepen te Leerdam aanvaardde hij däár zijne dienst den 14 Mei 1807. Vandaar naar Delft vertrokken, hield hij er zijne intrede 6 October 1810. Te Amsterdam den 28 December 1819 in plaats van Ds. J. Visch, beroepen, werd hij den 14 Mei 1820 bevestigd door Ds. G. J. Rooijens met Joh. IV: 37 en aanvaardde hij 17 Mei zijne dienst met Joh. IV: 34, die hij eindigde ten gevolge van het hem met 1 Jan. 1851 verleende Emeritaat, waarvan hij echter weinig genot heeft gehad, daar hij reeds 19 Maart. 1852 overleed.

Hij was den 10 April 1804 gehuwd met Aagje van Voorthuysen, die vóór hem overleden is. Zijne oudste dochter Gesina Maria, geboren te Lisse 9 Maart 1805, trouwde met den Heer Abraham van IJsendijk, van wien zij thans weduwe is. Zijn zoon Gerhardus, te

Lisse geboren 13 December 1806 de zeedienst gekozen hebbende, bekleedt bij de Marine den rang van Kapitein. Zijn zoon Evert, den 10 Januarij 1811 te Delft geboren, studeerde te Utrecht in de medicijnen, en werd in 1836 tot Med. Dr. gepromoveerd, *more majorum*, doch na reeds een gelukkige praktijk te Amsterdam te hebben, overleed hij tot bittere smart zijner ouders en vrienden. Van zijne andere kinderen hebben hem overleefd Frederika Wilhelmina, geboren te Delft 21 Mei 1813, Willem Pieter Cornelis, te Delft geboren 22 December 1817, thans Notaris te Amsterdam, Maria Anna insgelijk te Delft geboren 17 Februarij 1819 en gehuwd met D. Knuttel P. Z. Pred. te Maassluis, Jan, te Delft geboren 8 Maart 1820, Fijnschilder; Gerbert Henry te Amsterdam, geboren 8 Junij 1821, Pred. te IJsselstein, in Julij 1860 overleden, Johanna Christina Agatha, geboren 2 April 1826, en Henricus, 7 Mei 1827, thans practiserend geneesheer te Amsterdam.

Gelijk hij sedert 1827 lid geweest is van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, zoo was hij ook medebestuurder van het Nederlandsche zendeling-genootschap, hoofdbestuurder van het nederlandsche Bijbelgenootschap, en van het tractaatgenootschap. Hij was medearbeider aan het *Christelijk Maandschrift* en het *Dagboek* bij den *Bijbelsche Almanak*, en medeopsteller van het *eenvoudig onderwijs.* Hij is vele jaren lid van het Cl. Bestuur van Amsterdam geweest. Behalve een paar redevoeringen bij het verslag van het Bijbelgenootschap, heeft hij nog eenige stukjes zonder zijnen naam uitgegeven.

Men vindt van hem een levensberigt in de handelingen der maatschappij van *Nederl. Letterk.* van 1852 bl. 36—43, geschreven door zijnen ambtgenoot en vriend D. H. Wildschut.

261. Daniël Matthijs Kaakebeen is den 11 Maart 1788 te Haarlem geboren. Zijne ouders waren Christiaan Kaakebeen en Helena Paulina Ellinckhuijsen. Na het onderwijs in de voorbereidende wetenschappen aan de Latijnsche school aldaar genoten te hebben, vertrok hij in 1804 naar Utrecht, en studeerde aldaar, onder de leiding van Rau, van Heusde, Hennert, van Beeck Calkoen, de Rhoer en Hnisman, en in de Godgeleerdheid bijzonder onder die van G. van Oordt en H. Roijaards. Den 6 Junij 1809 preparatoir geëxamineerd in de Cl. van Utrecht, en aanstonds beroepen te Zeist, werd hij acht dagen later peremtoir door de Cl. van Amersfoort onderzocht en toegelaten tot de Evangelie bediening, die hij 6 Augustus 1809 te Zeist aanvaardde en met ijver vervulde. Na in Mei 1815 bedankt te hebben voor eene beroeping naar Rijswijk bij 's Hage, verliet hij echter in het laatst van dat jaar zijne Zeister gemeente, en trad 3 December 1815 in de dienst van die te 's Hertogenbosch. In October 1816 bedankte hij voor eene beroeping naar Haarlem, maar nam in 1818 die naar Middelburg aan, waar hij 5 April 1818 zijne intrede deed, en weldra tot medelid van het Zeeuwsch genootschap benoemd werd. Vandaar den 2 Mei 1820 naar Amsterdam beroepen, in plaats van Ds. F. Fock, werd hij er 10 September van dat jaar bevestigd door

Ds. Wildschut met Mark. 16: 15. en begon zijne Evangelie dienst den 13 September met eene leerrede over Mark. 16: 16. Op den 24 Februarij 1834 op den predikstoel door eene bloedspuwing overvallen, is hij aan de gevolgen daarvan 30 November 1835 overleden.

Behalve vele stukken in het Christelijk Maandschrift, en onderscheiden traktaatjes, is hij de eerste geweest, die een *Bijbelschen Almanak* heeft opgesteld en uitgegeven. Behalve enkele bijdragen tot het *Dagboek* bij den *Almanak*, door Voet van Campen uitgegeven, kwam in 1828 van hem, schoon zonder naam, het *Christelijk Dagboek* uit; gedurende zijne ongesteldheid in 1834 eene leerrede over Joh. XVI: 31., en in 1835 lessen der wijsheid uit Salomo's spreuken, een feestboekje en zestal leerredenen over grootere en kleinere afdeelingen uit het boek van Job, die na zijn overlijden door een tweede zestal achtervolgd en uitgegeven zijn met eene voorrede en een levensberigt door Prof. Rooijens. Na zijn overlijden bragt een ongenoemde aan het licht: *woorden van den Onvergetelijke*, terwijl het traktaat genootschap het mengelwerk achter de *Bijbelsche Almanakken*, door hem opgesteld, met zijn afbeeldsel, onder den titel van: *Godsdienstige mengelingen* heeft uitgegeven.

In Augustus 1809 was hij met Johanna Margaretha Frederica de Haes gehuwd. Na eene herhaalde smartelijke operatie overleed zij den 26 Februarij 1832, hem zes kinderen nalatende, waarvan de oudste en jongste tot de Evangeliedienst zijn opgeleid. De eerste: Christiaan Paulus geboren 6 Julij 1811 werd Pred. te Hoornaar den 6 November 1836, en in de Lier in 1839. De

andere: Frederik Willem Jan geboren 24 September 1818 werd Pred. te Heikop en Boekop 14 Maart 1847. Zijne oudste dochter Eva Johanna Henderika geboren 2 Maart 1813, is gehuwd met Cornelis Lukas Willem van IJsendijk, koopman te Amsterdam; de tweede Johanna Leopoldina geboren 14 Januarij 1815, met Ds. P. J. Marcus, Pred. bij de waalsche gemeente te Rotterdam; en de jongste Anna Maria Christina, geboren 19 Augustus, 1816 met W. P. Steenhof, Makelaar te Amsterdam.

Een breeder levensberigt is te vinden in de Boekzaal van Januarij 1836 bl. 115—121, en bij Glasius a. w. II. 216.

262. Frederik Hendrik van Berck Colenbrander zag 6 November 1784 te Zevenaar het licht. Zijne ouders waren Dirk Colenbrander, toen Pred. aldaar, later te Ouderkerk aan den Amstel, en van 1788—1821 te Utrecht. Zijne moeder was Louisa Hermanna Alida van Hecking. Alzoo te Utrecht opgevoed en op de Latijnsche school aldaar bekwaam gemaakt tot het akademisch onderwijs, genoot hij dat van 1803 bij de Hoogleeraren Rau, Segaar, Rossijn, Huisman, van Heusde, en in de Godgeleerdheid bij Roijaards, van Oordt, en bijzonder Heringa. Den 6 Junij 1809 preparatoir geëxamineerd door de Cl. van Utrecht, werd hij aanstonds daarop beroepen te Lienden, en onderging het peremtoir examen den 8 Julij in de Cl. van Tiel. Den 3 September daaraan volgende bevestigde zijn Vader hem, en deed hij zijne intrede met 2 Tim. I: 7. In 1816 beroepen te Brielle, predikte hij te Lienden, afscheid 17 November met Joh.

16: 22. en den 1 December bevestigd, begon hij zijne dienst aldaar met Joh. IV: 34. In 1821 den 23 Januarij beroepen te Amsterdam, in plaats van Ds. F. Baarslag, nam hij 24 Junij afscheid met 3 Joh. vs. 4, en den 8 Julij door Ds. Fabius met 1 Kor. XI: 1. bevestigd zijnde, hield hij 11 Julij zijne intrede met Coloss. III: 11b. Ten gevolge van langdurige ongesteldheid werd hij 1 Januarij 1855 Emeritus, en overleed 19 December 1856 te Jisp, ten huize van zijnen zoon, Dirk Frederik, geboren 6 Januarij 1820, Pred. aldaar. Behalve dezen had hij uit zijn huwelijk met Johanna Diderica van Olst nog eene dochter Louisa Theodora Elisabeth, geboren 11 November 1810 en gehuwd met Gerrit Weverink Wesseling, Makelaar te Amsterdam, en een zoon Frederik Didericus Johannes geboren 8 Junij 1822, Boekhandelaar aldaar, en nog eene dochter, die overleden is.

Den 21 December 1823 wijdde hij het orgel in de Zuider Kerk, ten gebruike bij de godsdienstoefening, plegtig in. Men vindt daarvan een verslag in het *Christelijk Maandschrift*, III, bl. 100—117.

263. Jan Pieter Wijs, werd 24 December 1779 te Amsterdam geboren. Zijne ouders waren Cornelis Wijs en Cornelia Christina Maria ter Swaak. Hij genoot het voorbereidend onderwijs, eerst aan de Latijnsche school, en daarna aan het Athenaeum te Amsterdam, waar hij bijzonder onder Prof. van Nuys Klinkenberg in de godgeleerdheid zich oefende, en later aan de Utrechtsche Hoogeschool zijne studie voortzette onder Prof. Bonnet en Royaards. In 1804 Prop. geworden en daarna te

Leersum beroepen, aanvaardde hij in October van dat jaar zijne Evangeliedienst. Na voor Landsmeer bedankt te hebben, volgde hij in Augustus 1808 de beroeping naar Ilpendam op, waar hij 11 September zijne intrede deed. In 1815 te Hilversum beroepen, aanvaardde hij in September aldaar zijne dienst, bedankte in 1817 voor eene beroeping naar Oud-Beijerland, maar naar Amsterdam, 29 October 1822 beroepen, in plaats van Ds. N. G. van Blyenburg, zeide hij den 23 Maart 1823 de Hilversumsche gemeente vaarwel met 2 Kor. VI: 1., werd 6 April daaraan volgende te Amsterdam bevestigd door Ds. Kaakebeen, en hield 9 April zijne intrede met Rom. I: 16, 17. Na gedurende 13 jaren zijne dienst ijverig te hebben waargenomen, overleed hij 4 Maart 1836. Hij is getrouwd geweest met Haringina Booy, die vele jaren Diakones in het Diakonie-Weeshuis geweest is, en in October 1834 overleed, zonder kinderen na te laten.

264 Heiliger Jacob Wunder had tot ouders Hendrik Jan Wunder, Koopman te Amsterdam, en Sara Susanna Guillod. Geboren 17 Augustus 1779, genoot hij zijne opleiding tot de Evangeliebediening eerst aan de Latijnsche scholen, en daarna, gedurende vier jaren, aan het Athenaeum aldaar onder Prof. Walraven, Wijttenbach en van Lennep. Hij vertrok in 1802 naar de Hoogeschool te Utrecht, en na gedurende twee jaren aldaar het onderwijs genoten te hebben in de Wijsbegeerte van Prof. Hennert, en in de Godgeleerdheid van Prof. Bonnet, Royaards en Heringa, werd hij in de

Cl. van Wijk bij Duurstede den 19 Maart 1805 praeparatoir geëxamineerd door zijnen lateren ambtgenoot J. P. Wijs, en, na weldra beroepen te zijn te Renkum en Heelsum, peremtoir door eene Cl. contracta te Arnhem 7 Augustus 1805.

Hij trad den 1 September 1805 in de dienst dier gemeente, predikende over Matth. VI: 10[a], na des voormiddags bevestigd te zijn door zijnen voorganger Ds. D. Boot, toen Predikant te Werkendam, met Hand. XXVIII: 15[b]. Hij bleef te Renkum tot in 1817. Gedurende dien tijd bedankte hij in 1809 voor een beroep naar Elst, in de Betuwe, en naar Harderwijk in 1817, maar nam in het laatstgenoemde jaar eene beroeping aan naar Gorinchem. Afscheid genomen hebbende met Hebr. XIII: 20, 21, werd hij aldaar in November 1817 bevestigd door zijnen ambtgenoot H. H. 't Hooft met Joh. IV: 37, en deed zijne intrede met Coloss. I: 28. Den 28 Januarij 1823 te Amsterdam, in plaats van Ds. P. Meiboom beroepen, werd hij 13 Julij bevestigd door Ds. van Berck Colenbrander met Joh. XIII: 13, en deed den 16den zijne intrede met Matth. XIII: 44. Hij overleed plotseling den 11 September 1845.

Uit zijn huwelijk, den 18 Augustus 1805 gesloten met Johanna van Dijk, geb. 17 September 1787, heeft hij elf kinderen verwekt, waarvan vijf hem overleefden; namelijk Hendrik Jan Willem, geb. 23 Junij 1808, en Predikant geworden te Ankeveen in 1833 en te Thamen aan den Amstel in 1837, thans rustend; Maria Geertrui, geb. 28 December 1809 en gehuwd met, later weduwe van H. van Seldam, Zeilmaker; Heiliger Jacob,

geb. 4 October 1813, Predikant geworden te Drempt in 1838, en te Purmerende in 1843, en Sara Susanna Annetta, geb. 24 November 1823, gehuwd met en thans weduwe van W. van Wetering, laatst Predikant te Leiden.

265. Pieter Rudolph Arend Saltet was afkomstig uit Wezel, waar hij 4 November 1783 geboren werd, en eerst het voorbereidend onderwijs genoot, dat hij daarna, gedurende twee jaren, ontving van Ds. Koppelman te Ohne. Te Utrecht zijne studieën voortgezet hebbende, was in de Godgeleerdheid Prof. Heringa zijn leermeester. Den 9 Augustus 1808 praeparatoir geëxamineerd, en daarop te Leersum beroepen, in plaats van zijnen lateren ambtgenoot Ds. Wijs, werd hij 8 November 1808 door de Cl. van Rhenen en Wijk peremtoir geëxamineerd. Den 15 Januarij 1809 aanvaardde hij te Leersum de Evangeliebediening, en vertrok van daar in Junij 1813 naar Purmerende. Den 10 Junij 1823 te Amsterdam beroepen, in plaats van Ds. A. Kuiper, predikte hij 19 September 1823 zijn afscheid te Purmerende, met 1 Thess. IV: 1, 2., werd 5 October bevestigd door Ds. Wijs met Hand. IV: 12, en deed 8 October zijne intrede met Joh. XX: 29b. Hij overleed 24 April 1832.

Hij is driemaal gehuwd. Eerst met Elizabeth de Vrij, bij wie hij geene kinderen heeft gehad. Daarna met Jannetje Michmershuizen, die in 1824 overleed, hem nalatende twee kinderen, van welke Henry Anthonie, geb. 30 December 1817, eenige jaren na zijn vader

S. C. Nijhoff overl. 9. Dec. 1879.

overleden is, en Christina Margaretha Henriëtta, geb. 3 November 1822, die, gehuwd met Mr. S. Wildschut, Lid van de Regtbank te Amsterdam, in 1860 overleden is. Uit zijn derde huwelijk met Sara Cornelia Nijhoff, in 1825 aangegaan, heeft hij, behalve twee dochters, reeds vroeg overleden, twee zonen nagelaten, van wie de eerste Pieter Rudolph Arend, geb. 21 Januarij 1826, reeds Cand. tot de H. Dienst geworden in 1850, overleed 18 Februarij 1852, en de tweede Gerard Hendrik, geb. 26 Februarij 1807, practiserend Geneesheer te Amsterdam, in 1858 overleden is.

266. Daniël Johannes Mackay werd den 29 Maart 1788 geboren te Paesens in Vriesland, waar zijn vader Hugh Mackay toen predikant was. De naam zijner moeder was Geertruida Escher. Zijn vader, eerst naar Twijzel en Kooten vertrokken, en vervolgens naar Embden, waar hij na 60 jarige dienst overleed, gaf hem eerst voorbereidend onderwijs, dat hij daarna aan het gymnasium te Embden ontving. In 1805 begon hij zijne verdere studieën aan de Utrechtsche Hoogeschool en genoot aldaar, behalve het onderwijs van andere hoogleeraren, vooral dat van Prof. Heringa. In October 1809 door de Cl. van Sneek geëxamineerd, werd hij reeds den 3 Dec. van dat jaar in de dienst der gemeente Twijzel en Kooten bevestigd door zijn vader met 2 Tim. IV: 5b, en aanvaardde haar met 2 Kor. V: 14; doch in 1816 beroepen naar Leeuwarden nam hij afscheid met 1 Joh. II: 6, werd door Ds. Tijssen bevestigd met Rom. XIV: 8b, en deed 2 Augustus zijne intrede met Hand. VIII: 35. Na

in 1823 voor de beroeping naar Amsterdam bedankt te hebben, nam hij eene tweede derwaarts aan, den 25 Mei 1824 op hem uitgebragt in de plaats van Ds. H. de Haan Hugenholtz. Hij predikte afscheid te Leeuwarden met 3 Joh. vs: 4, werd 3 October door Ds. Saltet met 1 Kor. XIII: 1—3 bevestigd en begon den 6 October zijne dienst met 1 Kor. II: 2. Hij had het voorregt den 4 December 1859 gedachtenis te mogen vieren van zijne 50 jarige Evangelie bediening met Gal. IV: 14ᵃ, welke feestreede opgenomen is in het *Maandschrift van den Ring van Amsterdam* voor 1860, blz. 65, gelijk ook door hem een en ander opstel in dat tijdschrift geplaatst is. Als medebestuurder van het Traktaatgenootschap heeft hij meer dan één traktaatje geschreven. Hij was ook jaren lang medebestuurder van het Zendeling Genootschap.

Hij is driemaal gehuwd; eerst met Johanna Brouwer, daarna met Maria van Oosterwijk; en nu met Johanna van Kempen, doch heeft geene kinderen gehad.

267. Isaäc Prins had tot zijne ouders Mr. Gisbertus Prins, Fabrikeur en later Burgemeester te Leiden, en Adriana Catalina Hubert. Geboren 15 Februarij 1781, kwam hij reeds in 1792 op de Latijnsche school en werd, na het houden eener redevoering: *de prudentia*, den 7 September 1796 tot de academische lessen bevorderd. Aan de hoogeschool zijner vaderstad genoot hij het onderwijs van Ruhnkenius, D. van de Wijnpersse, van der Palm en Siegenbeek, en in de godgeleerdheid van te Water, Rau en bijzonder van

Voorst. Den 3 Mei 1802 door de Cl. van Leiden tot de predikdienst toegelaten, werd hij spoedig daarna beroepen te Ede op de Veluwe, en, na den 6 October in eene Cl. contracta van Arnhem peremtoir geëxamineerd te zijn, den 7 November door zijn' behuwdoom H. Rietveld, Pred. te Amsterdam bevestigd met Hand. V: 20. Hij deed zijne intrede met Hand. VIII: 5^b 6^a. Van daar beroepen naar Lange en Korte Zwaag in Vriesland, nam hij 2 Augustus 1807 met Joh. XVII: 11^b afscheid en aanvaardde den 16 Augustus te Lange Zwaag zijne dienst met Coloss. III: 11^b. In Augustus 1814 te Oud-Beyerland beroepen, predikte hij 5 Maart 1815 afscheid te Langezwaag met Spreuk XXIII: 17^b, 18, werd 19 Maart bevestigd door zijn' ambtgenoot A. Ledeboer met Jak. II: 12 en begon zijne bediening aldaar met Mark. XII: 6. Hij bedankte in 1816 bij herhaling voor eene beroeping naar Dokkum, doch nam die naar Alkmaar aan, predikte 30 Maart 1817 zijn afscheid met 2 Thess. III: 16, werd 13 April bevestigd door zijn' ambtgenoot A. A. Woesthoff met Hand. IV: 12 en hield zijne intrede met Joh. XII: 49^b, 50. In Aug. 1818 bedankte hij voor de beroeping naar Schiedam, in April 1820 voor die naar Middelburg, en in 1822 voor het drietal te 's Gravenhage, maar nam de beroeping naar Dordrecht aan. Den 28 April 1822 afscheid van de Alkmaarsche gemeente, met 1 Kor. XVI: 23, 24, genomen hebbende, werd hij 12 Mei door zijn' ambtgenoot B. F. Tydeman, met 1 Kor. IV: 1. bevestigd, en predikte 's avonds tot intrede Colloss. I: 25—29. Den 9 November 1824 te Amsterdam beroepen, in plaats

van Ds. P. Haack, hield hij 1 Mei 1825 zijn afscheid met Hebr. XIII: 20, 21, en den 15 Mei door zijnen behuwdoom en ambtgenoot Rietveld met 2 Kor. IV: 1 bevestigd, aanvaardde hij zijne dienst 18 Mei met Joh. V: 24. Hij had het voorregt 7 November 1852 gedachtenis te vieren van zijne 50 jarige Evangeliedienst met Coloss. I: 28, 29, bij welke gelegenheid Z. M. Willem III hem benoemde tot Ridder van den Nederl. Leeuw.

Bij de organisatie van het bestuur der Herv. Kerk in 1816, werd hij door Z. M. Willem I benoemd tot Lid van het Cl. Bestuur van Dordrecht; in 1818 tot Scriba van het Cl. Bestuur van Alkmaar, in 1829 tot Scriba van het Cl. Bestuur van Amsterdam, en eindelijk door Z. M. Willem III in 1850 tot Secretaris van het Prov. Kerkbestuur van Noord-Holland, en Lid van het Prov. Collegie van toezigt op de Kerkelijke-administratieën in dat gewest, welke betrekkingen hem daarna bij herhaling door het Prov. Kerkbestuur zijn opgedragen.

Na reeds gedurende zijn verblijf te Alkmaar tot medebestuurder van het Nederl. Zendelinggenootschap benoemd te zijn, hield hij 20 Julij 1842 de redevoering bij de buitengewone algemeene vergadering, die in druk uitgegeven is, en in Julij 1845 was hij haar Voorzitter. In April 1826 benoemd tot Lid van het Bestuur der Amsterdamsche afdeeling van het Genootschap tot Zedelijke Verbetering der Gevangenen, werd hij vier jaren later tot Hoofdbestuurder van dat genootschap gekozen en presideerde hij hare vergadering in Mei 1854. Den 12 Junij 1829 benoemde men hem tot Lid van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde te Leiden. In

1850 werd hij gekozen tot Bestuurder en Voorzitter van de Amsterdamsche afdeeling van het Nederl. Bijbelgenootschap, en deed van hare werkzaamheden tweemaal opentlijk verslag, in 1851 en 1855, beide in druk uitgegeven. Den 13 September 1850 werd hij benoemd tot corresponderend Lid van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, gelijk hij vroeger, te gelijk met zijn' ambtgenoot Terhoeven, in 1843 het diploma ontving van Honorair Lid of the Boards of Foreign Missions of the General Synood of the reformed Protestant Duth Church of North America.

Behalve onderscheiden opstellen in het *Dagboek van den Bijbelsche Almanak*, door Ds. van Campen uitgegeven, en vele stukken en beoordeelingen in de *Godg. Bijdragen*, was hij sedert 1825 medearbeider, en van 1843—1859 mederedacteur van het *Maandschrift*. In 1814 gaf hij te Leeuwarden uit: *Handleiding bij het gebruik van Brink's eenvoudig onderwijs verkort*, waarvan een tweede druk in 1819 het licht zag. Voorts te Amsterdam: *Onderwijs in de Bijb. geschiedenissen voor eerstbeginnende*, waarvan in 1855 de 24e druk uitkwam; *Onderwijs voor eenigzins gevorderden*, voor de 29e maal herdrukt in 1859, en dat *voor meergevorderden*, waarvan in gemeld jaar de 15e druk verscheen. Zijn *Leesboek over de Bijb. gesch. voor meestgeoefenden*, in drie stukken uitgegeven 1827—1829, werd herdrukt 1838—1840, en eene verkorte uitgave daarvan verscheen in 1857 te Gorinchem. Het tweede onderwijsboekje voor eenigzins gevorderden is in het Maleisch vertaald door den Zendeling Gongrijp en uitgegeven te Batavia 1855. Ook verscheen in 1832 van hem eene

beknopte handleiding bij het onderwijs in de leer des geloofs en der godzaligheid, en was hij, medeopsteller van het eenvoudig onderwijs in de christelijke leer, in 1833 uitgegeven, waarvan de 17e druk in 1859 verscheen.

Zijne Leerredenen *over de hooge waarde des Bijbels* zagen in 1823 te Dordrecht, en zijne *godsdienstige beschouwingen van den mensch* in Leerredenen, in 1830 te Amsterdam het licht. In 1841 gaf hij uit eene Leerrede over Ps. CXVIII: 27, waarin *de Kerkhervorming* als *een zegen van God* werd voorgesteld, en in 1852 die ter gedachtenisviering zijner 50 jarige Evangeliebediening. Voorts vindt men in den bundel van Leerredenen ter bevordering van Evang. kennis en christelijk leven, twee van hem in den jaargang van 1848 en 1851, en eene in den bundel ten voordeele van de Haarlemmermeer, Goes 1858. Het christelijk jaarboekje, in 1840 uitgegeven, werd in 1841 herdrukt en in 1844 vervangen door den Christelijken Huisvriend, waarvan in 1849 een 2e druk verscheen.

Gelijk de Bijbel van het Bibliographisch Instituut met platen, in 1840 onder zijn toezigt het licht zag, zoo schreef hij ook een woord ter inleiding van troostrijke herinneringen voor bedroefden, door wijlen H. Rietveld, Amsterdam 1834. Hij bezorgde eene nieuwe vertaling van het eiland der hoop, en de Reis van J. J. Hesz, Amsterdam 1828; gaf onder den titel van Theodoor en Lucile eene vertaling van A. Monod, Lucile, te Amsterdam 1843, en een tweede druk, Leeuw. 1850, en van Wolfgang Musculus en zijn tijd, naar het Hoogd. van L. Groote, Amsterdam 1856. Eindelijk

naamloos bij Maaskamp te Amsterdam 1829 eene beknopte handleiding ter bevordering van de aardrijkskundige kennis van Palestina, en in 1845 te Amsterdam bij Onder de Linden, de Paus en het Evangelie, of nog een afscheid van Rome, door J. J. Maurette.

Gehuwd den 10 November 1805 met Martina Johanna van de Moer, dochter van Johannes van de Moer, Ontvanger van de verponding enz. en Sara Sleeswijk, te Sloten in Vriesland, geb. 15 April 1784, overleden 28 November 1843, heeft hij van zijne 10 kinderen, waarvan 4 kort na de geboorte overleden, zich in het bezit van zes verheugd. Doch zijn oudste zoon Gisbertus Adrianus, geb. 6 September 1806, later Apotheker te Dordrecht en dáár gehuwd met Eva Johanna Visser, overleed aldaar 10 Mei 1849. Zijn derde zoon Simon Johannes, den 7 November 1816 te Oud-Beijerland geboren en Boekhandelaar te Amsterdam geworden, stierf te Ede 22 Julij 1846, werwaarts hij zich ter herstelling van zijne gezondheid begeven had; en zijn jongste zoon, Isaäc Martinus, geboren te Dordrecht 5 Nov. 1824, overleed te Amsterdam 16 Junij 1841. Daarentegen had hij het genoegen, dat zijn tweede zoon Johannes Jacobus, geb. te Langezwaag 9 October 1814 met veel lof van de Latijnsche school tot de akademische lessen bevorderd werd, en zijne studieën voortzette, eerst aan het Athenaeum te Amsterdam, waar hij het onderwijs genoot van van Lennep, T. Roorda, N. G. van Kampen en Voute, en vooral in de Godgeleerdheid van Rooijens, onder wien hij den 18 Junij 1835 opentlijk zijn Specimen Historico-Theol. de Loco

Ev. Lucæ II: 25—35 verdedigde, na in het begin van dat jaar de gouden medaille behaald te hebben, hem toegewezen door de Theol. faculteit te Leiden, voor zijne commentatie sistens interpretationem loci 1 Pet. III: 18—22. Met Sept. 1835 naar de Hoogeschool te Leiden vertrokken, studeerde hij aldaar tot in 1837, onder Kist, Clarisse en van Hengel, en werd in Oct. van dat jaar door het Prov. Kerkbestuur van Zeeland tot de H. Dienst toegelaten. Den 20 January 1838 Theol. Dr. geworden na verdediging van zijne Diss. de locis Evangelistarum, in quibus Jesus Baptismi ritum subiisse traditur, werd hij door zijnen vader, 6 Mei 1838, bevestigd met Deut. XXXI: 8, te Eemnesbinnen, en 13 Dec. 1841 te Alkmaar met 1 Kor. XVI: 10^{b}, vanwaar hij in 1843 naar Rotterdam beroepen werd. In 1855 tot Hoogl. in de godgeleerdheid te Leiden benoemd, hield hij 7 December zijne Oratie. /

Van zijne beide te Alkmaar geboren dochters, Adriana Catalina, geb. 1 Julij 1819 en Sara Cornelia, geb. 14 Julij 1821, is de laatstgenoemde 26 Maart 1857 in het huwelijk getreden met A. Craandijk, Makelaar te Amsterdam.

268. Jan Jakob van Voorst, geboren 20 Dec. 1791 te Dodewaard, in welke gemeente, vereenigd met Hien, zijn vader toen predikant was, had tot ouders Dirk Cornelis van Voorst en Catharina Bouvin. Door het vertrek van zijn vader, eerst naar Leiderdorp, en vervolgens naar Amsterdam, genoot hij in laatst genoemde plaats het onderwijs aan de Lat. school en

T.T 3. Apr. '55.

vervolgens aan het Athenaeum, doch begaf zich weldra naar Leiden, waar hij bijzonder door zijnen oom tot Evangeliedienaar werd gevormd. Den 4 Sept. 1815 in de Cl. van Amsterdam præparatoir geëxamineerd, werd hij den 19 November te Doorn beroepen, en na den 19 Maart 1816 door de Cl. van Rhenen en Wijk peremtoir geëxamineerd en den 7 April door zijnen vader bevestigd te zijn met 2 Tim. II: 7, aanvaardde hij aldaar de Evangelie bediening met 2 Kor. V: 20. Na bedankt te hebben voor eene beroeping naar Zoelen, volgde hij die naar Goes in 1819 op, waar hij, door zijn' vader bevestigd, zijne intrede deed met Matth. XXII: 42a. Twee jaren later naar Zutphen beroepen en door zijn vader bevestigd begon hij zijne bediening ald. met 2 Kor. I: 24 midd. ged. Den 22 January 1828 te Amsterdam beroepen, in plaats van Ds. G. J. Rooijens, bevestigde zijn vader hem den 27 April met 2 Tim. II: 1, en hield hij den 30sten zijne intrede met 1 Petr. I: 3, 4. Hij werd 1 Julij 1858 Emeritus.

In 1833 werd hij benoemd tot Lid van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde te Leiden. Ook is hij lid van het Provinciaal genootschap in Noord-Braband, en van het Historisch gen. te Utrecht. In 1858 werd hij Ridder van den Nederl. Leeuw. Zijne zeer uitgebreide en beroemde bibliotheek heeft hij in 1859 en 1860 publiek verkocht.

Hij is getrouwd geweest met Sophia Hoeufft, uit welk huwelijk hem vier dochters geboren zijn, waarvan eene gehuwd is aan Dr. J. P. Heije, eene andere aan Dr. A. Heynsius en eene derde aan den Hr. P. N. Muller, Koopman, alle te Amsterdam.

Hij overl. 11.4.1869.

269. Jacobus Corstius was de zoon van Melchior Corstius, laatst Pred. te Groningen. Den 10 Junij 1785 geboren, is hij, na behoorlijk onderwijs genoten te hebben, ook aan de akademie te Groningen, en tot de predikdienst toegelaten te zijn, predikant geworden, eerst te Feerwerd in 1806, daarna te Garsthuizen van 1807—1811, te Hoogezand van 1811—1822, te Enkhuizen van 1822—1828, waar hij voor eene beroeping naar Sneek bedankte. Te Amsterdam, in plaats van Ds. J. ten Bosch beroepen 24 Junij 1828, is hij door zijnen behuwdbroeder A. H. Terhoeven bevestigd 12 October met 1 Kor. III: 16, 17 en deed hij zijne intrede den 15 October met Efez. V: 23[b]. Hij overleed 12 Julij 1847. Van zijne laatste levensdagen en sterven heeft zijn zoon eene mededeeling gedaan in den derden druk der *Euthanasia* II. 242 v.v.

Veelvuldig zijn de schriften door hem in het licht gegeven. Eenige daarvan verdienen bijzondere vermelding. De ware vergenoegdheid; Raad en troost in donkere dagen; De kennis van onzen Heer Jezus Christus; Spreuken van onzen Heer Jezus Christus; Wedergeboorte en heiligmaking; Welleven, Euthanasia; Handboek voor kranken; Bijbeloefeningen over den brief aan den Efeziërs. Ook was hij de vertaler van Sophia van Lissau, eene joodsche geschiedenis; van Serena, Keur van schoone gedachten; en van het geloof der Christenen, in 4 deelen. Bovendien was hij een ijverig medearbeider aan het Maandschrift van den Ring van Amsterdam en het Bijbelsch dagboek van van Campen. Nadat hij secretaris van het Nederl. Traktaatgenoot-

schap geworden is, heeft hij den Bijbelsche Almanak vele jarèn geredigeerd en ettelijke traktaatjes geschreven. Ook was hij medeopsteller van het eenvoudig onderwijs.

Uit zijn huwelijk met Johanna Munnik zijn verscheidene kinderen ontsproten, waarvan een zoon Jan Frederik na zijns vaders dood predikant is geworden, eerst te Oude Niedôrp, daarna te Heerenveen. Zijne oudste dochter is gehuwd met den heer W. L. van der Scheer, Apotheker te Amsterdam, doch eene andere, en na haar overlijden eene derde gehuwd met C. L. Jungius Pred. te Rijswijk, zijn beide overleden.

270. Johan Carl Riehm is afkomstig uit Neu-Hornbach, in het voormalig hertogdom Tweebruggen, thans Rhijn-Beyeren, waar hij 22 Jan. 1798 geboren werd. Zijne ouders waren Johann Christian Riehm, burgemeester te Grossteinhausen in het Tweebrugsche en Johanna Louisa Koch, dochter van den WelEerw. heer Johann Valentin Koch, laatst pred. te Neu-Hornbach. Na eenig bijzonder onderwijs van de predikanten Warningk en Cremer in zijne geboortestad genoten te hebben, ontving hij zijne verdere opleiding op de twee bovenste klassen van het Gymnasium te Tweebruggen, en werd, bijzonder onder de leiding van den Rector Hertel, tot de academische lessen voorbereid. Tot het bijwonen daarvan in September 1814 naar Utrecht vertrokken, Stud Theol Utr
waar zijn oom J. H. Koch Lector in de Hoogduitsche 22.9.1812.
taal en Letterkunde aan de Akademie was, staakte hij eenigen tijd zijne aangevangen studie, door deel te ne-

men aan het corps vrijwillige jagers der Utrechtsche studenten, dat mede ter verdediging des vaderlands tegen den gevreesden aanval van Napoleon I zich wapende en uittoog; maar na zijne terugkomst maakte hij des te vlijtiger gebruik van de letterkundige en wijsgeerige lessen der Hoogleeraren J. H. Pareau, Ph. G. van Heusde en J. F. L. Schröder, en van die in de godgeleerdheid van Prof. H. Royaards, G. van Oordt, en vooral Heringa. In 1819 werd zijne commentatio Theologica de vindicanda ecclesiæ emendatae super fide salutari sententia, door de godg. faculteit te Groningen met goud bekroond, en in de academische annalen van dat jaar opgenomen. Den 23 Maart 1821 werd hij gepromoveerd tot Theol. Doctor, na verdediging zijner dissertatie: de fontibus actuum Apostolorum. Den 3 Mei daaraanvolgende door het Prov. Kerkb. van Utrecht geëxamineerd en tot de H. Dienst toegelaten, aanvaardde hij reeds den 30 Sept. de Evangeliebediening te Deil en Enspyk met Psalm CXIX: 9, na des voormiddags ingezegend te zijn door zijnen zwager W. Lammeree, Pred. te Geldermalsem, met 1 Chron. XXVIII: 20. In Februarij 1823 bedankte hij voor de hem aangeboden beroeping naar Waardenburg en Neerynen, en in Maart 1824 voor eene beroeping naar Jutphaas, doch nam in 1825 die naar Zalt-Bommel aan, waar hij, na 24 April met Phil. III: 1[a], afscheid gepredikt te hebben, den 1 Mei bevestigd werd door zijnen ambtgenoot R. Macalester Loup met Joh. V: 41 en zijne intrede deed met Joh. XXI: 17 midd. ged. Hij bedankte in January 1828 voor eene beroe-

ping naar Arnhem, maar nam die naar Amsterdam, den 1 November van dat jaar op hem uitgebragt, in de plaats van Ds. C. Fortuyn aan, predikte 20 April 1829 afscheid met Joh. XIV: 19[b], werd 26 April bevestigd door Ds. J. J. van Voorst met 1 Thess. V: 25, en deed den 29sten zijne intrede met 1 Kor. III: 23[a]. In datzelfde jaar verscheen in twee deelen te Zalt-Bommel zijne vertaling van G. E. Schultze, Psychische anthropologie, onder den titel van: *Menschkunde met betrekking tot de ziel*, voorafgegaan door eene voorrede en verhandeling van Prof. Schröder over de werking der terugroepende verbeeldingskracht. In 1831 bekroonde het Haagsch genootschap zijne verhandeling over het lijden van Jezus in Gethsemane met den gouden eereprijs. Sedert 1830 was hij een getrouw medearbeider aan, en sedert 1831 mederedacteur van het *Christelijk Maandschrift*. In 1834 werd hij lid van het Hoofdbestuur, en in 1835 secretaris van het nederlansch tractaatgenootschap. Eenige tractaatjes zijn door hem geschreven en een aantal teksten behandeld in het *Bijbelsch Dagboek* van van Campen. In 1829 tot lid en in 1833 tot voorzitter van de Amsterdamsche afdeeling des genootschap ter zedelijke verbetering van gevangenen benoemd, was hij als zoodanig werkzaam in het huis van arrest. Gelijk hij van 1822 tot 1829 lid was van het Cl. bestuur van Zaltbommel, zoo was hij sedert 1836 mede-directeur van het nederlandsch zendelinggenootschap. Ook koos men hem tot lid van het Prov. Utrechtsche genootschap en tot corresponderend lid van het Haagsche: ter verdediging van de Christelijke godsdienst. In 1839 bedankte hij voor de benoeming tot Hoogleeraar aan de akademie te

Groningen, en bleef de Amsterdamsche gemeente dienen tot dat de dood hem 1 Januarij 1842 haar ontnam.

Den 8 September 1821 gehuwd met zijne nicht Johanna Louisa Koch, heeft hij 7 kinderen gehad, waarvan twee vroeger overleden zijn, en twee andere later. Bij zijn overlijden waren in leven Christian Heinrich, geboren te Deil 19 Julij 1822, die als Med. Dr. overleden is; Wilhelm Ludwig, ook aldaar 27 Maart 1824 geboren en Pred. geworden te Heinenoord 1848 en te Vlaardingen in 1851; en Justine Henriëtte, geboren te Zaltbommel 25 November 1826 en gehuwd met Ds. J. W. van der Leeuw, thans Pred. te Alkmaar.

Eene leerrede over Hand. VIII: 8., gehouden na den overgang van een Israelietisch huisgezin tot de Christelijke gemeente te Zaltbommel, is gevoegd achter het verhaal van die gebeurtenis, uitgegeven door zijnen toenmaligen ambtgenoot R. Macalester Loup.

271. Mattheus van Meeteren is de zoon van Jan Hendrik van Meeteren, koopman, lid van het collegie van veertigen en schepen in het watergeregt te Dordrecht, en Clara Constantia Brouwer, dochter van Ds. P. Brouwer aldaar, kleindochter van B. Brouwer, die de 160ste Pred. te Amsterdam geweest is. Geboren te Dordrecht 31 Augustus 1792, ontving hij eerst aldaar, en later te Tiel onderwijs op de Latijnsche scholen. Hij begaf zich in 1809 naar de hooge school te Leiden, en genoot dáár het onderwijs van de Hoogleeraren Wijttenbach, van der Palm, Speijert van Eijk, Brugmans en Kemper, en in de Godgeleerdheid van Boers, te Water, en bijzonder van van Voorst en Borger. Praeparae-

Lij overl. 29. Nov. 1877.

toir geëxamineerd in de toemalige Cl. van Zuid-Holland 21 Junij 1814, ontving hij weldra de collatie en het kerkelijk beroep te Zoelen; werd 7 October 1814 te Tiel peremtoir geëxamineerd en 2 April 1815 bevestigd door zijn' oom P. M. Brouwer, Pred. te Grootelind c. a. met 1 Tim. III: 1. en aanvaardde zijne dienst aldaar met 1 Joh. III: 18. Naar Hillegom beroepen predikte hij 22 Februarij 1820 afscheid met 2 Joh. vs. 8, en den 8 Maart bevestigd door Ds. P. van der Willigen Pred. te Tiel met 1 Kor. XIV: 12b., begon hij zijn dienstwerk met 1 Kor. II: 2. In 1821 bedankte hij voor eene beroeping naar Goes, doch vertrok 23 November 1823, na afscheid genomen te hebben met 1 Petr. I: 24. 25., naar Amersfoort, waar hij 7 December bevestigd werd door zijnen ambtgenoot P. J. Laan met Hand XVII: 10b. en zijne intrede deed met 1 Kor. III: 9. Hij bedankte in 1826 voor eene beroeping naar Leeuwarden, maar naar Amsterdam den 6 Januarij 1829 beroepen, in plaats van Ds. J. M. Noothoven, zeide hij de Amersfoortsche gemeente 10 Mei vaarwel met Pred. XII: 13. 14., en na 17 Mei door Ds. Corstius met Coloss. III: 14 bevestigd te zijn, trad hij den 20sten in dienst, predikende Tit. II: 11—14. Hij werd 1 Julij 1860 op zijn verzoek Emeritus. Gedurende zijn verblijf te Amersfoort was hij scriba van het Cl. bestuur. Eenige opstellen van zijne hand zijn in het *Dagboek* bij den *Bijbelsche Almanak* van van Campen, en in het *Christelijk Maandschrift* geplaatst. Hij was medeopsteller van het *Eenvoudig onderwijs*.

Hij is ongehuwd gebleven, en overleden 13 Febr. 1868

272. Hendrik Jacobus Tol, geboren te Amsterdam 8 Januarij 1796, verloor reeds 31 December 1799 zijnen vader Jacobus Tol, doch werd door zijne moeder Anna Maria van Linden met de meeste zorg opgevoed. Na de Latijnsche scholen zijner vaderstad verlaten te hebben, met het houden eener redevoering, de insignioribus quibusdam piëtatis liberorum erga parentes exemplis, wijdde hij zich aan de studie der Godgeleerdheid, en genoot aan het Athenaeum gedurende vier jaren het onderwijs van de Hoogleeraren D. J. van Lennep, van Swinden, Willmet, en van Nuijs Klinkenberg. In September 1816 naar de Leidsche Hoogeschool vertrokken, woonde hij de lessen bij van van der Palm en Kemper, en bijzonder van van Voorst, Clarisse, Suringar, Borger en den grijzen te Water, met dat gevolg, dat hij den 19 September 1819 tot Theol. Dr. bevorderd werd, na verdediging van zijn Specimen, quo Evangelistarum et Pauli de instituto ab J. C. epulo sacro comparatae inter se narrationes illustrantur, ook later onder dien titel uitgegeven. Op den 6 October 1819, door het Prov. Kerkbestuur van Noord-Holland tot de H. dienst toegelaten, werd hij in die zelfde maand reeds beroepen te Meern, en aanvaardde 5 Maart 1820 aldaar de Evangeliebediening met 1 Kor. IV: 1, na des voormiddags ingeleid te zijn door zijnen neef A. Hoffman, toen Pred. te Amstelveen, later te Velzen met Luk. XII: 43[b]. Vandaar in 1822 naar Oudewater beroepen, predikte hij 22 September afscheid met 1 Petr. I: 25, en bevestigd door zijnen ambtgenoot J. Roeloffs, met 1 Kor. III: 9[a], aanvaardde hij 6 October al-

daar zijne dienst met Rom. I: 16. Op het einde van 1823 schier gelijktijdig te Harlingen en te Kampen beroepen, bedankte hij voor beide, doch in 1825 andermaal te Kampen begeerd, zeide hij de gemeente te Oudewater den 27 Februarij 1825 vaarwel met 1 Thess. III: 9, en begon zijn dienstwerk te Kampen den 13 Maart met Joh. XIV: 6, na bevestigd te zijn door zijn' ambtgenoot G. H. Hein met 1 Kor. XII: 14[m]. In dat zelfde jaar beriep men hem te Dordrecht te vergeefs; maar 30 Augustus 1831 te Amsterdam beroepen in plaats van Ds. A. van Eijken, nam hij 27 November afscheid van Kampen met Philipp. IV: 19, werd 4 December door zijn' ambtgenoot Riehm bevestigd met Joh. VIII: 32[b]. en deed 7 December zijne intrede met 2 Kor. IV: 5, 6. Hij overl. 25.7.63.

In 1830 gaf hij, ten voordeele der gekwetsten, met zijne ambtgenooten Hein en Hoek, leerredenen uit, gehouden op den Overijsselschen dankdag voor het gewas. Sedert 1832 leverde hij het een en ander in het *Maandschrift*, waarvan later hem ook de redactie werd opgedragen.

Hij trad den 28 Junij 1826 in het huwelijk te Kampen met Anna Maria de Vries Hofman, oudste dochter van Dr. J. de Vries Hofman, Lid van de Staten van Overijssel en van den Raad te Kampen, en J. P. Veltman, die echter, reeds binnen het half jaar na zijne intrede te Amsterdam, in het kinderbed overleed 3 Mei 1832. Van de vier uit dit huwelijk voortgesproten kinderen, is nog in leven Christiaan, geboren te Kampen 1 April 1828, Pred. te Zevenhoven 1852 en te Meppel

1858, zijnde zijne dochter Anna Maria, gehuwd met den genees- en heelmeester Kapteijn, in 1860 overleden in 33 jarigen leeftijd, en de beide anderen vroeger.

273. Jan Brave werd den 7 October 1793 te Amsterdam geboren. Zijne ouders waren Wouter Brave, Boekhandelaar aldaar, en Elisabeth Gouwelus. Na ontvangen onderwijs aan de Latijnsche scholen zijner geboortestad, zette hij zijne studieën voort, eerst aan het Athenaeum aldaar, onder de leiding van de Hoogleeraren van Lennep, van Swinden, Willmet en van Nuijs Klinkenberg, en daarna aan de hoogeschool te Utrecht, onder de Prof. Rossijn, Huisman, Pareau, H. Rooyaards, G. van Oordt en vooral Heringa. Den 26 Junij 1816 praeparatoir te Utrecht geëxamineerd, werd hij weldra beroepen aan de Meern, en na den 18 December in eene buitengewone vergadering van het Prov. kerkbestuur van Utrecht, het peremtoir examen te hebben ondergaan, den 16 Februarij 1817 bevestigd door Ds. P. Meijboom Pred. te Amsterdam, met 1 Thess. V: 19. Des namiddags aanvaardde hij zijne dienst met Rom. X: 8ᵇ 9. Gedurende zijn verblijf aldaar bedankte hij voor de beroeping naar Ransdorp en Schellingwoude, en naar Kwadijk, maar nam die naar Maarsen aan. Den 25 Julij 1819 afscheid gepredikt hebbende met Philipp. I: 3—6, werd hij 1 Augustus bevestigd door Ds. A. Hazeu, toen Pred. te Abcoude met 1 Kor. III: 9, en deed zijne intrede met 1 Kor. II: 2. Hij ontving aldaar drie beroepingen, naar Amstelveen, Medemblik en Purmerende, die hij allen afsloeg, maar nam in 1826

eene beroeping aan naar Doetinchem. Den 24 September 1826 afscheid genomen hebbende met Coloss. IV: 18[c], werd hij 15 October bevestigd door zijn' ambtgenoot J. B. Barenbrugh met 2 Tim. IV: 22, en hield zijne intrede met Coloss. I: 28. Nog geen jaar daarna werd hij naar Arnhem beroepen, predikte 29 Julij 1827 afscheid met Joh. XVII: 17, werd 5 Augustus door zijn' ambtgenoot J. C. Boot bevestigd met Hand. XI: 23, en trad in de dienst dier gemeente met eene leerrede over Rom. I: 16. Hij werd 25 October te Amsterdam beroepen, in plaats van Ds. W. G. van Doorne, predikte 18 Maart 1832 afscheid te Arnhem met Joh. XVII: 11[b], werd den 1 April door Ds. van Meeteren met Ps. CXXII. bevestigd. en aanvaardde zijne dienst 4 April met Hand. XIII: 38, waarin hij volhardde tot zijn overlijden 29 September 1859.

Gedurende zijn verblijf te Maarsen gaf hij in 1823 eene leerrede uit over Hand. IX: 36b, gehouden na het overlijden van Mevrouw van Tuijl van Serooskerke. Te Arnhem Pred. zijnde, zond hij in het licht: *Het jaarfeest van den dood van Jezus*, Amsterdam 1831. In 1836 verscheen van hem een geschrift: *sterven en herleven*, en in 1837: *mijne belangstelling in uw geluk. De Christelijke liefde aan den jongeling, bij zijne optrede in het werkzame leven.* Behalve bijdragen tot het *Bijbelsch Dagboek* van van Campen, het *Maandschrift* en het *Bijbelsch Magazijn*, was hij sedert 25 April 1842, tweede en sedert 27 September 1847 eerste secretaris van het Nederlandsch tractaatgenootschap. In die betrekking schreef hij eene menigte tractaatjes en bezorgde den

Bijbelschen Almanak, het laatst dien voor 1860. Ook leverde hij bijschriften bij platen, waarin de R. kath. eeredienst als strijdig met het Evangelie werd afgebeeld. In 1858 bezorgde hij eene vertaling van *Angel Herreros de Mora en de Jezuïten in Spanje*, naar het Engelsch van Dr. Ruhle. Na zijn overlijden verscheen van hem, wat hij met stervende hand nog gereed gemaakt had voor zijne kinderen en vrienden, een geschrift getiteld: *staf des levens, wenken, herinneringen en gebeden.*

Hij is gehuwd geweest den 12 Maart 1818 met Jannetje Ente, voor hem overleden. Van zijne kinderen zijn Elizabeth, gehuwd met den Apotheker Klippink, en Gesina met den heer Mouthaan.

274. Jan Barend Hendrik Bruinier was de zoon van Jan Hendrik Bruinier, laatst Pred. te Lochem, en Johanna Alberta ter Maaten. Hij werd 24 November 1796 geboren te Lochem. Dáár ontving hij eerst op de Latijnsche school, van den Rector R. G. Meiling, onderwijs, en na diens overlijden te Gartrop in het Bergsche bij den Pred. W. Tilgenkamp, en eindelijk bij den Pred. Z. Meiling, te Rees. In November 1815, zich naar de Leidsche hoogeschool begeven hebbende, had hij plan, om in de Regten te studeren. Al spoedig daarvan afgezien hebbende koos hij de litterarische en philosophische studieën, maar bepaalde zich, op aansporing van Prof. van Voorst en Ds. Egeling, eindelijk tot de Theologie. Hij genoot alzoo het onderwijs van de Hoogleeraren Wijttenbach, Tollius, van der Palm, Bake, Kemper, Ekama, Brugmans, S. J. van de Wijn-

persse, Siegenbeek en Borger, en in de Theologie van van Voorst, Clarisse en Suringar. Prof. van Voorst droeg hem de openbare verdediging op van het 2de stuk zijner animadversiones de usu verborum cum praepositionibus compositorum in N. T., en hij volbragt die 19 Junij 1821. Gaarne had hij zich zien bevorderen tot Th. Dr., waartoe hij reeds het gevorderde examen had ondergaan, maar zijne tijdelijke middelen lieten hem dit niet toe. In October 1821 door het Prov. kerkbestuur van Zuid-Holland tot de heilige dienst toegelaten, verbond hij zich 7 Julij 1822, aan de gemeenten Eck en Wiel met eene leerrede over Jak. I: 21[b], na des morgens bevestigd te zijn door zijn' behuwdbroeder P. A. C. Hugenholtz, toen Pred. te Vorden, later te Dokkum, met Matth. XXIII: 10[b]. In Januarij 1824 bedankte hij voor eene beroeping naar Alblasserdam, maar nam die naar Hillegom aan, en na met 1 Thess. III: 9 afscheid gepredikt te hebben, werd hij 9 Mei 1824 aldaar bevestigd door Ds. P. van der Willigen van Tiel met 2 Tim. III: 17, en begon hij zijne dienst met Luk. IX: 35, *Hoort Hem.* Ten jare 1827 vertrok hij naar Leeuwarden, na met Coloss. IV: 19[b], afscheid gepredikt te hebben. Hij werd er 17 Mei bevestigd door zijn' ambtgenoot A. L. van der Boon Mesch met Matth. V: 16, en aanvaardde zijne dienst met Joh. XVIII: 37[b]. Te Amsterdam den 26 Maart 1833 beroepen in plaats van Ds. H. Rietveld, nam hij van de Leeuwardsche gemeente afscheid met Gal. VI: 14[a], en den 15 September bevestigd door Ds. Tol, met 1 Thess. V: 11[a], deed hij 18 September zijne intrede

met Hebr. X: 24b, en bleef de gemeente dienen tot zijn plotseling overlijden 6 Julij 1856.

Te Hillegom zijnde gaf hij uit: *herinneringsrede aan het einde van het eerste vierde deel der 19de eeuw*, 1825, en te Leeuwarden, *Proeve eener voorlezing over den roem der Hebreeuwen.* Te Amsterdam leverde hij bijdragen tot het *Maandschrift*, en eenige *traktaatjes.* In 1842 en vervolgens gaf hij uit *tafereelen uit de geschiedenis der Christelijke kerk;* later *leerredenen over Gideon*, en daarna eenige andere.

Hij trad 3 November 1824 in het huwelijk met Jeanne Marie Bonebakker, die hem een twaalftal kinderen ter wereld bragt, van welke een zoon Jan Hendrik Zeno Pred. is geworden te Pekalongang in Oost-Indië, in het jaar 1857.

275. Willem van der Leeuw is te Rotterdam geboren 29 Junij 1793. Zijne ouders waren Jacobus van der Leeuw, Koopman aldaar, en Trijntje de Bruin. Reeds vroeg begeerte hebbende om tot de Evangelie bediening te worden opgeleid, had hij in zijnen leermeester Ds. A. de Vries, Pred. te Rotterdam, een welkomen raads- en leidsman. Na op de Latijnsche scholen aldaar zich voor het akademisch onderwijs te hebben bereid, genoot hij van 1812—1818 het onderwijs der Leidsche Hoogleeraren, van der Palm, Wijttenbach, Tollius, Regenbogen, S. J. van de Wijnpersse, van Voorst, te Water, Suringar, Borger en Clarisse. Prof. van Voorst vertrouwde hem het openbaar verdedigen van een Specimen primum de usu verborum cum prae-

positionibus compositorum in N. T. 30 Mei 1818. Den 5 Augustus daaropvolgende door het Prov. kerkbestuur van Zuid-Holland tot de heilige dienst toegelaten, werd hij spoedig daarna te Limmen beroepen en 10 Januarij 1819 bevestigd door zijn' vaderlijken vriend Ds. de Vries, met Luk. XV: 10, en aanvaardde zijne dienst met Rom. XV: 30, 32, 33. Reeds 23 September 1821 nam hij met Matth. XXVIII: 20, afscheid en begon 7 October zijn dienstwerk te Alblasserdam met Hand. VIII: 5. 8, na des voormiddags weder door Ds. de Vries bevestigd te zijn met 2 Kor. IV: 1. In Augustus 1823 ontving hij eene beroeping naar Edam, en eenige dagen daarna naar Waddingsveen; hij bedankte voor beide, maar nam die naar Alkmaar aan, predikte 30 November 1823 afscheid met Pred. XII: 13, 14, werd 7 December bevestigd door zijn' ambtgenoot F. L. der Kinderen met 1 Kor. IX: 22_b, en hield zijne intrede met 2 Kor. I: 24_b. Ook dáár was hij nog geen twee jaren werkzaam, toen hij beroepen werd naar Dordrecht. Den 30 October 1825 met Matth. XXVI: 29, zijnde tevens dankzegging na het avondmaal, afscheid genomen hebbende, werd hij 13 November door zijn' ambtgenoot van der Scheer bevestigd, met 1 Kor. XVI: 10^b, en begon zijne dienst met Mark. XVI: 15. Eene beroeping in 1832 naar Leiden wees hij van de hand; maar in plaats van Ds. P. R. A. Saltet naar Amsterdam, 17 Junij 1833 beroepen, predikte hij den 27 October met 1 Petr. V: 10, 11, afscheid, en werd 10 November bevestigd door zijn' ambtgenoot Brave, met Job XXVIII: 28. Den 13 November begon hij zijne dienst met Coloss. I: 25—29,

en volhardde daarin tot aan zijn overlijden 12 Augustus 1858.

Uit zijn huwelijk met Maria Adriana Schorteldoek, 16 December 1818 aangegaan, zijn twee dochters en twee zoons voortgesproten. De jongste dochter Catharina Maria Adriana, te Alblasserdam geboren 30 Mei 1822, is gehuwd met Ds. W. L. Riehm, eerst Pred. te Heinenoord, daarna te Vlaardingen. Zijn oudste zoon Jacobus Willem, geboren te Alkmaar 16 Mei 1824, is door hem bevestigd te Eemnes Buitendijk 25 Maart 1849, en te Alkmaar 11 November 1855. Zijn oudste dochter en jongste zoon zijn ongehuwd.

Gedurende het jaar 1823 is Ds. van der Leeuw lid geweest van het Cl. Bestuur van Dordrecht. Behalve eenige opstellen in het *Maandschrift* en het *Dagboek* van van Campen, is hij ook eenige jaren directeur geweest van het Nederlandsch Zendelinggenootschap en lid van de Commissie tot het opstellen en uitgeven van kleine stukjes, en tevens medebestuurder en secretaris van de Amsterdamsche afdeeling der maatschappij van Christelijk hulpbetoon.

276. Johannes Muntendam is 14 November 1796 geboren te Muiden, waar zijn vader Stefanus Muntendam toen Pred. was. Zijne moeder was Johanna Catharina Hanssen. Door zijns vaders vertrek naar Enkhuizen, werd hij aldaar bereid voor het akademisch onderwijs, dat hij te Groningen ontving, waar hij bij zijns vaders vriend, J. Martinet Kuijpers, toen Pred. aldaar, inwoonde. Door het onderwijs van de Hoogleer-

aren Ruardi, de Waal, van Eerde, Wolters en Lulofs, toegerust tot de beoefening der Godgeleerdheid, was hij de discipel van Muntinghe, Ypey en Tinga, en had de eere, dat tweemaal zijne ingezonden verhandelingen bekroond werden; de eene als antwoord op de vraag: ut brevis veraque origo et progressus allegoricae Sacrarum literarum interpretationis historia exponatur ejusque simul perversi in religionis Christianae doctrina explananda effectus ex dogmatum historia ostendantur, Groningen 1818; de tweede als antwoord op de vraag: quaeritur interpretatio sermonis, quem habuit optimus humani generis Servator cum judaeorum proceribus optimisque ipsius alumnis et Johannes memoriae prodidit in Ev. C. V: 17—47, Groningen 1819. Door het Prov. kerkbestuur van Groningen den 9 October 1818 tot de heilige dienst toegelaten, werd hij reeds 28 Februarij 1819 door zijnen vader in de gemeente aan de Bilt bij Utrecht bevestigd met Ps. XXII: 31, 32, en begon zijn dienstwerk met Hand. VIII: 5, 6. Doch van daar in 1821 naar Baflo-Rasquert, Prov. Groningen, beroepen, nam hij afscheid met Philipp. II: 16, en werd door zijnen leermeester Ypey den 15 April met Joh. XIII: 13 bevestigd. Hij deed zijne intrede met Gal. VI: 14_a. Twee jaren daarna beroepen te Noordijk bij Groningen, predikte hij met Hebr. II: 1—3^a afscheid, en werd 27 April 1823 bevestigd door zijn' behuwdoom, F. J. Abresch, Pred. te Garmerwolde, met Tit. II: 11—15, en begon zijne dienst met 2 Kor. XIII: 9^b. In September van dat jaar te Zuidbroek en Muntendam beroepen vond hij wegens zijn kort verblijf geene vrijheid derwaarts te

gaan. Ook bedankte hij in Julij 1824 voor eene beroeping naar Appingadam, doch vertrok in 1827 naar Uithuizen, na met 2 Kor. VI: 1, afscheid genomen te hebben. Hij werd den 11 Maart aldaar bevestigd door Ds. J. J. Damsté Pred. te Uithuizermeden met 1 Kor. IV: 1, en aanvaardde zijne dienst met 1 Kon. XX: 11[b]. Op een herhaald beroep naar Nijmegen verliet hij Uithuizen, tot afscheid predikende Ps. CXV: 14, 15. Den 19 Julij 1829 bevestigd door zijn' ambtgenoot W. L. van Meurs, hield hij zijne intrede met 2 Kor. I: 24[m]. Op den 12 Augustus 1833 te Amsterdam beroepen, in plaats van Ds. W. C. van Manen, zeide hij de Nijmeegsche gemeente met Joh. XVII: 11[m] vaarwel, en den 1 December door zijn' ambtgenoot Bruinier bevestigd met Hand. XVII: 11, aanvaardde hij den 4 December zijne dienst met 2 Kor. III: 7—12. Na langdurige ongesteldheid overleed hij 25 Februarij 1859.

In het jaar 1824 gaf hij naamloos uit: *proeve eener verklarende omschrijving van het Evangelie van Mattheus;* in 1825 te Groningen een stukje getiteld: *God is Liefde.* In dat zelfde jaar verscheen van hem aldaar *een handboek der Christelijke godsdienst- en kerk-geschiedenis naar het compendium van H. Muntinghe.* In drie stukjes, te Groningen 1829 en 1830 en te Nijmegen 1831 gaf hij uit: *het aandenken aan Jezus, belangrijk voor kinderen. Eene leerrede over het eeuwig Evangelie*, *naar Openb. XIV:* 6, kwam te Groningen in 1831 in het licht, en in dat zelfde jaar te Nijmegen: *De dankende en biddende koning* naar *Ps.* XXI: 2, 14, en aldaar in 1832 *eene leerrede*

Neh. IV: 14b. Behalve vele bijdragen tot het

Johannes Muntendam geb. Muiden 1796, overl. Amsterdam 25.2.1859 - stud. Gron. 9.11.1812 - Cand. Gron. 18.. en wegens z. acad. prijsverhandeling m. goud bekroond.
Hij was pred. te Bildt (Utr.) 28.2.1819 - Buflo 15.4.'21 - Noordijk 27.4.'23. Uithuizen 11.3.'27 - Nijmegen 19.7.'29 - Amsterdam 1 (4) Dec. '33 †. alds. 25.2.'59 -
Van hem verscheen: Leerr. over Neh. 4:14 (Nijm. '32)
De lijdende Heer herdacht i. h. Christel. gezin - Dagel. Overdenkingen gedurende de zeven weken voor Paschen (Amst. '59)
De engel des tijds - Een ernstig woord voor d. laatsten avond v. h. jaar 1844 (A'dam '44) -
De verrezen Heer herdacht i. h. Christel. gezin. Dagel. Overdenking v. 's Heeren leven op aarde (Amst. 1853)
De Heiland bij d. aanvang zijns openb. levens, herdacht

veranderende werd hij voor de akademische studie op-

over Neh. IV: 14b. Behalve vele bijdragen tot het *Maandschrift* en het *Dagboek* van van Campen, is door hem te Amsterdam uitgegeven in 1849, *De lijdende Heer herdacht in het Christelijk gezin*, en in 1853, *De herrezen Heer herdacht in het Christelijk gezin.* Toen hij door ligchaamszwakheid buiten staat was tot zijn openbaar dienstwerk, hield hij zich bezig met het opstellen van een werk: *de Heiland bij den aanvang zijns openbaren levens*, dat hij evenwel niet heeft kunnen voleindigen, maar toch, zooverre het geschreven was, na zijn overlijden in 1860, in het licht is gegeven, met eene voorrede, waarin zijn leven en karakter naar waarde is geschetst, door zijn' schoonzoon Ds. H. P. Berlage, Pred. te Zaltbommel, thans zijn opvolger te Amsterdam.

Uit zijn huwelijk met Johanna Petronella Elizabeth Bachiene, dochter van Ds. Z. Bachiene Pred. te Groningen, heeft hij 9 kinderen verwekt, waarvan vijf vroeg en drie anderen in volwassen leeftijd overleden zijn, waaronder een zoon Zeno Bachiene, die, Th. Dr. geworden, en Pred., eerst te Groote Lind c. a. en daarna te Koog aan de Zaan, den 26 Februarij 1826 stierf. Zijn oudste zoon Stefanus is Med. Dr. geworden.

277. Gerrit Anne van Limburg Brouwer, had tot ouders Abraham Henricus Brouwer en Johanna Sophia Slotboom. Daar zijn vader lid was van den toemaligen Asiatischen raad en als zoodanig te Amsterdam woonachtig, werd hij aldaar geboren, 27 Januarij 1801. Vroeger opgeleid tot den handelstand, doch van keuze veranderende werd hij voor de akademische studie op-

geleid door zijn broeder Petrus, toen Med. Dr. te Rotterdam, later Hoogleeraar in de letteren te Groningen. In 1819 naar de Leidsche hoogeschool vertrokken, studeerde hij onder de Hoogleeraren van der Palm, Hamaker, Borger, Bake, van de Wijnpersse, Siegenbeek, Ekama, van Voorst, Clarisse en Suringar, en werd 24 September 1825 bevorderd tot Th. Dr. na opentlijke verdediging van zijn specimen de parabolis J. C., en nadat hij 5 October daaraanvolgende door het Prov. kerkbestuur van Zuid-Holland tot de heilige dienst was toegelaten, werd hij den 12 Maart 1826, te Deil en Enspijk met 2 Kor. IV : 7 bevestigd door zijnen voorganger, later zijn ambtgenoot, Ds. Riehm, en deed zijne intrede met 2 Kor. IV: 5. In 1827 te Hoorn beroepen, predikte hij in October afscheid met 1 Joh. II: 28, en werd 4 November bevestigd door zijn' ambtgenoot J. Herderschee, met Jak. V: 19, 20; zijn intreêtekst was Joh. VII: 46b. In 1831 naar Schiedam beroepen, nam hij in April 1831 afscheid van Hoorn, met Joh. XVII: 20, 21, en den 8 Mei bevestigd door zijn' ambtgenoot en behuwdbroeder J. Dermout met Matth. X: 2—4, hield hij zijne intrede met Luk. II: 10b. Hij werd 16 Junij 1834 in plaats van Ds. D. C. van Voorst te Amsterdam beroepen, en bedankte voor de beroeping naar Groningen, omdat hij de Amsterdamsche beroeping reeds had aangenomen. Hij predikte afscheid te Schiedam met 2 Thess. II: 16, 17, werd 16 November door Ds. van der Leeuw bevestigd met 1 Kor. XVI: 10b, en aanvaardde 19 November zijne dienst met Matth. XXVIII: 20.

Sedert 1834 was hij medearbeider aan het *Bijbelsch*

Dagboek en het *Christelijk Maandschrift*, en sedert 1853 Praeses van het Cl. Bestuur van Amsterdam. Ook is hij Voorzitter en Mede-Hoofdbestuurder van het genootschap tot Christelijk hulpbetoon, en dat ter afschaffing van den sterken drank.

Van zijne zes kinderen, in huwelijk verwekt bij Nicoletta Christina Dermout, oudste dochter van Isaäc Johannes Dermout, thans Emer. Pred. te 's Gravenhage, met wie hij 13 Sept. 1826 in den echt werd vereenigd, is er één vroegtijdig en de oudste in later leeftijd overleden. De vier anderen zijn ongehuwd.

[illegible] 1 Aug 1867 [illegible]

278. J a c o b S t r o e v e had tot ouders Werner Stroeve en Catharina Magdalena Overkamp, en werd den 14 Jan. 1802 te Amsterdam geboren. Van het jaar 1814 tot 1819 het onderwijs aan de Latijnsche school zijner vaderstad ontvangen hebbende, werd hij, na het houden eener redevoering: de M. F. Camillo, tot het ontvangen van hooger onderwijs bevorderd, en maakte hij vier jaren gebruik van de lessen der toenmalige Hoogleeraren van het Athenaeum, vooral van die van Prof. van Hengel. In 1823 naar Leiden vertrokken, oefende hij zich tot in 1827 onder de leiding van de Hoogleeraren van der Palm, van Voorst, Clarisse, Suringar en Kist, met dat gevolg, dat hij in laatstgenoemd jaar het doctoraal examen aflegde, en het doctoraat in de Theologie zou bekomen hebben, zoo niet eene vrij langdurige ongesteldheid en spoedige beroeping naar Groot-Ammers hem dit belet hadden. Den 3 Oct. 1827 door het Prov. Kerkb. van Zuid-Hol-

4

land tot de h. dienst toegelaten, werd hij te Groot-Ammers den 30 Maart 1828 bevestigd door Ds. H. Bitter, Pred. in de Rijp, later overl. te Broek in Waterland, met 1 Kor. IV: 4b en aanvaardde zijne dienst met Jer. XLII: 3—6. In 1830 beroepen te Geervliet en te Hazerswoude, en in het begin van 1831 te Rijswijk bij 's Gravenhage, kon hij niet besluiten zijne gemeente te verlaten, maar in April 1831 beroepen naar Maassluis, nam hij in Julij afscheid van Groot-Ammers met Openb. III: 11b. en werd op den laatsten van die maand door zijn' ambtgenoot Bonnet bevestigd met Luk. X: 21; hij deed zijne intrede met Matth. XI: 28. In April 1832 te Hoorn, en in het laatst van Augustus te Zutphen, in Febr. 1833 te Leiden, en in het laatst van Augustus te Zwolle herhaaldelijk beroepen, vond hij telkens vrijheid om te bedanken, maar in November te Dordrecht begeerd, achtte hij zich verpligt die roepstem op te volgen. In April 1834 de Maassluische gemeente vaarwel gezegd hebbende met 2 Joh. vs. 8, werd hij den 4 Mei door zijn' ambtgenoot A. C. Romswinkel bevestigd met 2 Kor. XIII: 9b, en begon te Dordrecht zijne dienst met 1 Tim. I: 12. Men beriep hem van dáár op nieuw in Nov. 1835 te Leiden te vergeefs. Maar den 12 Julij 1836 te Amsterdam, in plaats van Ds. J. P. Wijs beroepen, nam hij in Oct. afscheid met 2 Petr. III: 18, en 6 Nov. door zijn' ambtgenoot J. Muntendam bevestigd met 2 Kor. V: 14a, aanvaardde hij 9 Nov. zijne dienst met Hand. XVIII: 10a.

Behalve hetgeen hij naamloos, onder anderen in het *Bijbelsch Magazijn* geschreven heeft, leverde hij ook

Towi 12.9.77.

bijdragen tot het *Bijbelsch Dagboek*, en het *Maandschrift*. Hij is sedert eenige jaren Medebestuurder van het Zendeling-Genootschap en Lid van het Cl. Bestuur van Amsterdam.

Nog student zijnde aan het Athenaeum, werd hij door den Raad van Haarlem mede uitgenoodigd ter bijwoning van het vierde eeuwfeest der uitvinding van de Boekdrukkunst, en nam hij in 1825 als Praeses van de theol. studenten deel aan het 250 jarig jubilé van het bestaan der Leidsche hoogeschool en aan den feestelijken maaltijd, daarbij gehouden.

Hij is te Zalt-Bommel 21 Maart 1828 gehuwd met Johanna Henriëtte de Koning, oudste dochter van den Med. Dr. Izaäk de Koning. Van zijne drie dochters is de jongste vroeg overleden, en zijn de beide anderen gehuwd met de zonen van den Heer P. Proost, Bijbeldrukker te Amsterdam.

Hij overleed op [illegible] [illegible] 3 Jan. 18[illegible].

279. Hendrik Jan Spijker is geboren te Amsterdam, 1 Nov. 1802. Zijne ouders waren Jan Spijker en Elizabeth Meur. Na vroeger te vergeefs gewenscht te hebben, om tot het predikambt te worden opgeleid, zag hij in Maart 1819, vooral door de welwillende bemoeijingen van de Predikanten Visch en Fortuyn, zijn wensch aanvankelijk vervuld door zijne toelating tot de Amsterdamsche Latijnsche school. Als student van het Amsterdamsche Athenaeum, vond hij vooral in Prof. van Hengel een' vaderlijken raadsman en vriend, die hem ook de opentlijke verdediging zijner: annotatio in Joh. XIV: 16, op 28 Junij 1824 toevertrouwde. On-

4 *

der diens leiding, en die van van Swinden, van Lennep, Willmet, van Cappelle, Voute en van der Boon Mesch zijne studieën te Amsterdam voleindigd hebbende, werd hij 22 Junij 1826 te Leiden tot Doctor in de Theologie bevorderd, na opentlijke verdediging van zijn: Specimen de pretio institutionibus divinis Lactantii statuendo. Op den 2 Aug. 1826 door het Prov. Kerkb. van Zuid-Holland tot de h. dienst toegelaten, werd hij 4 Maart 1827 te Piershil bevestigd door den Consulent Ds. J. van Schaick, Pred. te Korendijk met 2 Cor. V: 18—21, en begon zijne Evangeliebediening met Ps. CXXI: 2. Van daar naar Waddingsveen beroepen, predikte hij afscheid met 1 Thess. II: 13, en den 31 Mei 1829 door Prof. van Hengel met Matth. X: 20 bevestigd, deed hij zijne intrede met Joh. IV: 35—38. Reeds in 1831 van dáár te Dordrecht beroepen, nam hij met 1 Joh. II: 28 afscheid, en door zijn' ambtgenoot A. C. Romswinkel den 8 Mei met Matth. XXVIII: 19 bevestigd, verbond hij zich aan die gemeente met het 20ste vers van dat Hoofdstuk. Hij werd 13 Mei 1834 te Amsterdam beroepen, maar had toen redenen om te bedanken. Eene tweede beroeping derwaarts, na het overlijden van Ds. D. M. Kaakebeen, 25 Oct. 1836 op hem uitgebragt, volgde hij echter op. Hij nam afscheid van Dordrecht met Philipp. I: 27, welke rede later opgenomen is in zijne ten jare 1840 te Dordrecht uitgegeven Leerredenen. Bevestigd door zijn' ambtgenoot, Ds. van Limburg Brouwer, den 7 Mei 1837 met 2 Petr. I: 10—12, hield hij 10 Mei zijne intrede met Jak. I: 21, 22.

Te Dordrecht begon hij de vertaling van A. Nean-

ben. t. Administrateur van de zaken der Herv. Eeredienst 1.7.1862
overl. 8.3.'70 -

der's *Geschiedenis der Christelijke Godsdienst en Kerk*, waarvan echter slechts twee deelen het licht zagen. Hij gaf aldaar in 1835 *het leven en bedrijf van den Heere Michiel de Ruiter*, door Gerard Brandt, op nieuw in 5 deelen uit. Behalve de reeds vermelde zijn ook van hem een paar Leerredenen geplaatst in die, bij G. van der Wiel te Arnhem uitkomende. Medearbeider aan het *Dagboek bij den Bijbelschen Almanak* van van Campen en aan het *Maandschrift*, waarvan de redactie hem ook is opgedragen, bewerkte hij op nieuw den *Katechismus des Bijbels* van F. A. Krummacher. De redevoeringen door hem gehouden als Voorzitter van de algemeene vergadering van de maatschappij tot Nut van het Algemeen, en bij het doen van het verslag van de werkzaamheden des Nederl. Bijbelgenootschaps en bijzonder van de Amsterdamsche afdeeling, als haar medebestuurder, zien het licht. Hij is ook mede-directeur van het Haagsch-Genootschap ter verdediging van de Christelijke Godsdienst.

Tot zijne kerkelijke betrekkingen behoort, dat hij eenigen tijd Scriba geweest is van het Cl. Bestuur van Amsterdam, maar daarvan afstand heeft gedaan, toen hij tot Lid van de Alg. Syn. Commissie benoemd werd. In 1858 is hij Lid geworden van het Prov. Kerkb. van Noord-Holland, en in 1859 Secundus van den Secretaris. De Synode heeft hem mede benoemd in de Commissie tot het vervaardigen van eene betere Bijbelvertaling. In 1860 bekleedde hij den post van Voorzitter der Synodale Vergadering.

Uit zijn huwelijk te Rotterdam den 9 Jan. 1828 ge-

sloten met Johanna Jobina Broedelet, zijn hem zes kinderen geboren, van welke één gehuwd is.

280. Jacobus Johannes Wilhelmus van Staveren is den 2 Febr. 1799 geboren te Vinkeveen, waar zijn vader Johannes Samuël van Staveren toen Pred. was, later te Brielle en Haarlem. Zijne moeder was Catharina Elizabeth Koppen. Hij ontving het voorbereidend onderwijs op de Latijnsche scholen te Brielle en Haarlem, en nam van Sept. 1818 de lessen waar van de Leidsche Hoogl. van der Palm, Hamaker, Borger, Bake, Ekama, van de Wijnpersse, Siegenbeek, van Voorst, Clarisse en Suringar. In Mei 1824, Candidaat tot de h. dienst geworden, bij het Prov. Kerkb. van Zuid-Holland, werd hij 26 Sept. daaraanvolgende door zijn' Vader bevestigd te Eck en Wiel met 2 Kor. III: 5b, en aanvaardde zijne dienst met 1 Thess. V: 25. In 1825 bedankte hij voor de beroeping naar Deil en Enspijk, doch nam in 1826 die naar Edam aan. Na met Hand. XX: 26, 27 afscheid gepredikt te hebben, werd hij 7 Mei 1826 bevestigd door zijn' Vader met 1 Kor. III: 9a, en begon hij met Coloss. II: 3 zijne dienst aldaar. In 1828 te West-Zaandam beroepen, zeide hij met Hand. XV: 29c de Edamsche gemeente vaarwel. Ten derden male bevestigde hem zijn Vader, predikende over 2 Kor. VI: 1, 2, en hij deed zijne intrede met Coloss. I: 28. Den 11den Julij te Amsterdam beroepen, in plaats van den Emeritus geworden Ds. W. Broes, deed hij 15 Nov. zijne intrede met Efez. VI: 19, na den 12den door zijn' ambtgenoot Stroeve bevestigd te zijn met Jes. XXX: 20b, 21.

°7. 8.2.1877.

Hij huwde 16 Junij 1826 te Leiden met Anna Bernardine van Ruyven, en heeft zeven kinderen gehad, waarvan twee overleden zijn.

Na zijn overlijden, 22 Julij 1852, heeft zijn broeder J. S. van Staveren, Pred. te Aalsmeer, vroeger te Oostwoud, eenige zijner Leerredenen uitgegeven, gelijk hij zelf Leerredenen van zijnen overleden broeder G. L. van Oosten van Staveren, Pred. te Drumpt, en later van zijn' vader met eene Voorrede het licht heeft doen zien.

281. Reinier Posthumus Meyjes, geb. te Amsterdam, 22 Maart 1803, had tot ouders Jeremias Meyjes, Scheepsbouwmeester, en Henriette Smits. Gelijk zijn Vader vele jaren de gemeente gediend heeft als Diaken, Ouderling en Lid der Kerkelijke Commissie, zoo was zijne moeder ook een' geruimen tijd Diakones in het Diakonie Weeshuis. Eerst opgeleid in het vak zijns vaders, heeft hij zich later toegelegd op de studie, en na het privaat onderwijs van den Praeceptor Merxlo genoten te hebben, heeft hij twee jaren aan het Athenaeum van Amsterdam onder de Hoogl. van Lennep, Willmet, van Hengel, en daarna te Utrecht vier jaren gestudeerd, onder Prof. Pareau, van Heusde, H. J. Royaards, Bouman en vooral Heringa. In Mei 1829 door het Prov. Kerkb. van Utrecht tot de h. dienst toegelaten, werd hij 25 Oct. daarna te IJzendoorn bevestigd door Ds. J. Tichler, toen Pred. te Egmond aan Zee, thans te Leiden, met Joh. XV: 4, 5, en begon hij de Evangeliebediening met Coloss. I: 28. Vandaar beroepen naar Rhenen nam hij afscheid met Joh. XVII: 11a, werd

2 Junij 1833 door zijn' ambtgenoot J. Diesel bevestigd met Hand. II: 36 en hield zijne intrede met 2 Kor. V: 20a. In 1836 bedankte hij voor eene beroeping naar Wageningen, maar nam in 1839 die naar Sneek aan, en na met 2 Joh. vs. 3 afscheid gepredikt, en 27 Oct. door zijn' ambtgenoot L. Fockens met 1 Petr. I: 24, 25, bevestigd te zijn, aanvaardde hij zijne dienst met Coloss. 1: 25—29. Doch 25 Mei 1841 in plaats van Ds. J. A. Hachenberg te Amsterdam beroepen, nam hij van de gemeente te Sneek afscheid met 2 Thess. II: 16, 17, en 17 Oct. bevestigd door Ds. van Staveren met Coloss. I: 28 predikte hij 20 Oct. tot intrede Coloss. I: 18a.

Gehuwd met Wilhelmina Petronella van Manen had hij het genoegen zijn' oudsten zoon den 9den Maart 1856 als Pred. te Eemnes Binnendijk in de h. bediening te bevestigen, en hem in 1858 te Doesburg en in 1860 te Groningen als Pred. te zien optreden. Zijn tweede zoon is in 1859 aan de Leidsche hoogeschool tot Med. Dr. bevorderd.

Behalve enkele stukken in het *Maandschrift* ziet van hem ook het licht zijne toespraak bij het openbaar verslag van het Bijbelgenootschap van de Amsterdamsche afdeeling, als haar medebestuurder, in 1853 gehouden. Gelijk hij vroeger tertius lid was van het Prov. Kerkb. van Utrecht, zoo was hij later een korten tijd Scriba van het Cl. Bestuur van Amsterdam. Sedert 1847 was hij tweede en sedert 1859 eerste Secretaris van het Ned. Tractaatgenootschap, en schreef menig traktaatje. Ook is hij Directeur van het Nederl. Zendelinggenoot-

em.: 74.

schap, en van het Bestuur der Zondagsscholen Lid en Voorzitter.

282. Bernard ter Haar is de zoon van Barend ter Haar en Johanna Judith Hamming, geboren te Amsterdam 13 Junij 1806. Hij overwon zijn lust tot de zeevaart, op raad van zijne ouders, gesteund door dien van Ds. Wolterbeek. Na zich behoorlijk te hebben voorbereid voor het Akademisch onderwijs, oefende hij zich eerst aan het Athenaeum zijner geboortestad onder de leiding van van Lennep, Willmet, van Swinden en van Hengel, en vertrok in 1827 met laatstgenoemden naar Leiden, waar hij ook het onderwijs van van der Palm, Clarisse, Suringar en Kist genoot. In Aug. 1829 werd hij tot de h. dienst door het Prov. Kerkb. van Zuid-Holland toegelaten, en weldra beroepen te Eemnes Binnendijk. Den 23 Mei 1830 door zijn' behuwd Broeder J. A. Anspach, Pred. te Deventer met Matth. XVIII: 14, ingezegend, aanvaardde hij met Joh. XII: 50ª zijne dienst. Na in 1832 voor eene beroeping naar Hillegom bedankt te hebben, vertrok hij in 1833 naar Vlaardingen, en nam afscheid met 2 Thess. II: 16, 17. Zijn ambtgenoot A. Hazeu bevestigde hem met I Kor. III: 7, en hij begon zijne dienst met Joh. XVII: 17. Doch reeds in 1835 verwisselde hij Vlaardingen met Arnhem, predikte afscheid met Philipp. IV: 1ᵇ, en door zijn' ambtgenoot H. H. Donker Curtius den 24 Mei bevestigd met Tit. II: 1, aanvaardde hij zijne bediening met Efez. II: 20ᵇ. Te vergeefs zocht men in 1836 hem naar Leiden, en in 1837 naar Dordrecht te doen overkomen; maar in

1838 op nieuw te Leiden beroepen, zeide hij de Arnhemsche gemeente vaarwel met 2 Kor. XIII: 11 en begon zijne dienst met 2 Kor. IV: 3[b], na des voormiddags door zijn' ambtgenoot J. Dermout te zijn bevestigd met 1 Kor. I: 2[a]. In het vijfde jaar van zijn verblijf te Leiden, 1843, naar Amsterdam beroepen, in plaats van Ds. J. C. Riehm, verliet hij de Leidsche gemeente predikende over Efez. III: 14—21., werd 30 Julij bevestigd door Ds. Spijker met 1 Kor. IV: 3—5. en hield 2 Aug. zijne intrede met 1 Kor. III: 9a. Na een verblijf van 12 jaren aldaar, nam hij 11 Junij 1854 afscheid met eene Leerrede over 2 Tim. II: 19, die ook in het licht is gekomen, en aanvaardde den 23sten daaraanvolgende het Hoogleeraarsambt aan de Hoogeschool te Utrecht met eene redevoering: de historiae ecclesiasticae et theologiae moralis studio, his maxime diebus arcte conjugendo; later in de Annalen gedrukt.

Nog student zijnde behaalde hij een zilveren eereprijs bij het Israëlitisch genootschap: tot nut en beschaving te Amsterdam, voor een dichtstuk: over de zelfsopoffering, later met eenige wijziging in zijne: zangen van vroegeren leeftijd en nieuwe gedichten (Amsterdam 1851) bl. 5—24 uitgegeven. De maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen bekroonde zijne verhandeling over den invloed van het Christendom op de poëzy met goud. Zij kwam in 1843 te Leiden in het licht. Ten zelfden jare werd zijn leesboek over de geschiedenis der kerkhervorming in tafereelen door het Haagsche Gen. met goud bekroond, en dit maakte zulk een opgang, dat er in 1848 reeds een vierde druk van verscheen, en later

em. '75, overl. 19 nov. '80.

nog eene beknopter uitgave, zonder aanteekeningen. Gedurende zijn verblijf te Leiden werd hij door den akademischen Senaat aldaar tot Th. Dr. honoris causa bevorderd.

Behalve in de leerredenen bij van der Wiel te Arnhem uitgegeven, en een en ander opstel in het Maandschrift, gaf hij na het overlijden van zijne echtgenoot Anna Maria van Woudenberg in 1853 uit: woorden van troost en besturing in dagen van droefheid en rouw, in Leerredenen.

Van zijne uitgegeven dichtwerken moeten, behalve de reeds genoemde zangen, vermeld worden: Johannes en Theagenes, — de St. Paulus rots, — eene verzameling van verspreide en onuitgegeven gedichten. Ook leidde hij een herdruk van eene bloemlezing uit Krummachers parabelen met een voorrede bij het publiek in.

In 1839 gekozen tot Lid van de Leidsche maatschappij, werd hij na 1843 ook benoemd tot mede-directeur van het Haagsche genootschap. Hij is ook medebestuurder van het Ned. Zendel. Genootschap.

Van zijne zonen is de oudste Bernard ter Haar, Jun. Pred. geworden te Arkel, Delden en Nijmegen, en zijn tweede zoon H. ter Haar, gepromoveerd tot Th. Dr., met eene Diss. de P. Datheno. Zijne oudste dochter is gehuwd met Ds. Terpstra, Pred. te Rockagne en thans te Zaandijk.

283. Johannes Everhardus de Voogt, is den 1 Aug. 1806 te Utrecht geboren. Zijne ouders waren Gosewinus de Voogt en Johanna Buddingh. Hij ontving

het voorbereidend en daarna het Akademisch onderwijs in zijne vaderstad. Zijne leermeesters waren van Heusde, Goudoever, Schröder, Pareau, H. J. Royaards, Bouman en vooral Heringa. Als student schreef hij in 1829 eene commentatio literaria de magnifica vehementissimae tempestatis descriptione, quae continetur Ps XXIX. De Utrechtsche Theol. faculteit achtte die gelijk te staan met het geschrift van den Heer L. F. J. Jansen over hetzelfde onderwerp, en toen het lot aan dezen de gouden medaille toewees, ontving de Voogt het getuigschrift. In Oct. 1830 door het Prov. Kerkb. van Utrecht tot de h. dienst toegelaten, werd hij door eene ernstige ziekte verhinderd, om zoo spoedig, als hij wenschte, in eene gemeente als Pred. op te treden; andere van hem onafhankelijke omstandigheden veroorzaakten tevens, dat hij eerst 15 Janij.1832 te Nederlangbroek bevestigd werd door Prof. Heringa met 1 Kor. XIII: 2, en zijne dienst aanvaardde met 1 Joh. II: 7a. In het jaar 1835 te Leeuwarden en daarna te Doesburg beroepen, bedankte hij voor beide, maar nam de beroeping naar Nijmegen aan. Na met Hand. XX: 32a afscheid gepredikt te hebben, bevestigde zijn ambtgenoot T. M. van Gulpen hem den 15den Nov. 1835 met Efez. IV: 15a en deed hij met 1 Kor. IV: 1, 2, zijne intrede. In 1837 te Delft en op nieuw te Leeuwarden, en in 1844 te Arnhem beroepen, vond hij geene vrijheid, om de Nijmeegsche gemeente te verlaten, maar volgde in 1845 de beroeping naar Amsterdam op, om de plaats te vervangen van den Emeritus geworden Ds. J. L. Wolterbeek. Hij nam van Nijmegen afscheid met 2 Kor.

XIII: 13, en den 9den Nov. door Ds. Posthumus Meijjes met 1 Kor. XI: 1 bevestigd, aanvaardde hij zijne dienst den 12den met Hand. IV: 29b.

Gelijk hij te Nijmegen den post van Scriba bij het Cl. Bestuur bekleed heeft, zoo ook te Amsterdam, waar hij tevens bij herhaling geweest is Hoofdbestuurder en tweede Voorzitter van het Ned. Bijbelgenootschap. Insgelijks is hij mede directeur van het Nederl. Zendelinggenootschap.

Gehuwd met Johanna van Linden van Heuvell, onderging hij met haar in 1852 het smartelijk verlies van zijn' oudsten, veelzijdig ontwikkelden en veel beloovenden zoon, van wiens nagebleven uitmuntend dagboek hij in 1855 uittreksels gaf, vergezeld van eene voorrede, onder den titel: *bladen uit het dagboek van Gosewinus*, waarvan later een tweede druk verschenen is. Voorts gaf hij in 1853 een drietal preeken uit, naar aanleiding der tijdsomstandigheden. Een paar opstellen van zijne hand komen in het *Maandschrift*, en ook in het Chr. Album voor.

284. Jacob Cornelis van Marken had tot vader Bernardus van Marken, laatst Pred. te Hoorn en Maria Elisabeth de Vicq. Geboren te Hoorn, den 4 Nov. 1809, werd hij aldaar door den Rector J. S. Swaan en den Pred. J. van Slogteren voor het Akademisch onderwijs toebereid, en genoot dat te Utrecht van van Heusde, Goudoever, Pareau, Simons, Heringa, Roijaards en Bouman, totdat hij in Aug, 1834 door het Prov. Kerkb. van Gelderland tot de h. dienst bekwaam geoordeeld werd. Reeds den 21sten Dec. 1834 werd hij, door zijnen

aangehuwden broeder, L. Merens Pred te Utrecht, te Woudenberg bevestigd met 1 Joh. I: 1—4, en begon hij zijne Evangelie dienst met Joh. XVII: 17a. In 1840 bedankte hij voor eene beroeping naar Werkendam, doch volgde in 1841 die naar Dordrecht op. Hij nam van Woudenberg afscheid met Hand. XX: 36, en 17 Oct. 1841. door zijn ambtgenoot D. Pijzel met 2 Kor. V: 18, bevestigd, verbond hij zich aan de Dordrechtsche gemeente met 2 Kor. IV: 1, doch zeide haar in Oct. 1846 met Hand. XX: 32 vaarwel, wegens het opvolgen der beroeping naar Amsterdam, in plaats van Ds. H. J. Wunder. Den 8sten Nov. bevestigd door Ds. B. ter Haar met Tit. II: 11—15, deed hij 11 Nov. zijne intrede met 2 Kor. VI: 1.

Hij is gehuwd met Petronella Alida van Voorthuysen. Van zijne zeven in leven zijnde kinderen is de oudste dochter gehuwd met Ds. H. F. Waller Pred. te Loenen op de Veluwe.

Hij bekleedde den post van Hoofdbestuurder der maatschappij van fraaije kunsten, was Lid van het Bestuur van het tractaatgenootschap en van het Nederl. Zendel. Gen., gelijk ook van de Prot. maatschappij van welstand.

Bij de Belgische onlusten is hij ook met de Utrechtsche Studenten ter verdediging van het Vaderland uitgetrokken. In 1860 is hij benoemd tot Ridder van den Nederl. Leeuw.

285. Herman Anton George Brumund had Amsterdam tot zijne geboorteplaats, en tot ouders Johan Fredrik Brumund en Francisca Pflughaus. Zijn geboor-

Em. '61. overl. 13. Juli 1863.

tedag was 3 Junij 1816. Op de Latijnsche school zijner geboortestad zich geoefend hebbende voor hooger onderwijs, genoot hij dat van 1833 tot 1837 aan het Amsterdamsch Athenaeum van de Professoren van Lennep, Roorda en Rooijens, en daarna tot 1839 te Utrecht van de Hoogleeraren Heringa, Bouman en vooral van Vinke. Het Prov. Kerkbestuur van Utrecht liet hem in Aug. 1839 toe tot de h. dienst, die hij den 9 Aug. 1840 aanvaardde te Nieuwendam met Matth. XVII: 5ᵃ, na des voormiddags bevestigd te zijn door Prof. Vinke met Mark. XVI: 15ᵃ. Van dáár vertrok hij in 1843 naar Vlaardingen, nam met Hand. XX: 32 afscheid, en den 8 Oct. door zijn' ambtgenoot A. M. Berkhout bevestigd met Matth. IV: 19, trad hij in dienst met Efez. II: 10ᵃ. Den 1 Febr. in de plaats van Ds. J. Corstius naar Amsterdam beroepen, zeide hij de Vlaardingsche gemeente vaarwel met Matth. XXVIII: 20, en den 18 Junij bevestigd door Ds. de Voogt met Hebr. XIII: 18ᵃ, begon hij den 21sten zijn dienstwerk met Joh. XVII: 20, 21.

Hij is Medebestuurder van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, en Hoofdbestuurder geweest van het Nederlandsch Bijbelgenootschap.

Een en ander opstel vindt men van hem in het *Maandschrift.*

Te Amsterdam Predikant zijnde is hij gehuwd met Catharina Theodora Kuiper van Harpen.

Zijn oudere broeder Johan Fredrik Gerrit, gelijktijdig met hem tot de h. dienst toegelaten, heeft zich gewijd aan de Oost-Indische gemeenten, en den 6 Sept.

1840 ingezegend, is hij sedert dien tijd in onderscheiden O. I. gemeenten werkzaam geweest en nog werkzaam.

286. Carel Steven Adama van Scheltema is den 25 Jan. 1815 geboren te 's Gravenhage. Zijne ouders waren Henricus Adama van Scheltena en Madelaine Petronella Perrenoud.

Het voorbereidend onderwijs genoot hij bij den Ev. Luth. Pred. A. J. Schröder, toen te Edam, later te Arnhem. Aan de Leidsche Akademie, van 1832 tot 1838 voor de Evangeliedienst gevormd onder de Hoogleeraren van Hengel, Kist en Clarisse, werd hij in Mei 1838 door het Prov. Kerkbestuur van Zuid-Holland bekwaam gekeurd tot de h. dienst, die hij 29 Sept. 1839 aanvaardde te Borselen met Hand. X: 42, na des voormiddags bevestigd te zijn door Ds. A. B. Hagen, Pred. te Heinkenszande met 1 Kor. X: 33. In 1843 bedankt hebbende voor de beroeping naar Arnemuiden en Kruiningen, nam hij in 1844 die naar Colijnsplaat aan. Na met Hebr. XIII: 5^b afscheid gepredikt te hebben, werd hij 28 Julij bevestigd door Ds. P. J. Landsknegt, Pred. te Wissekerke, met 1 Thess. V. 12, 13^a, en deed zijne intrede met 2 Kor. V: 20. Ruim een jaar daarna te Hoorn beroepen, nam hij met 1 Sam. VII: 12^b afscheid, werd 16 Nov. 1845 door zijn' ambtgenoot J. P. Stricker bevestigd met Coloss. I: 28, en begon op dienzelfden dag zijne dienst met Hebr. XIII: 8, doch nam in 1849 afscheid van de Hoornsche gemeente met 2 Kor. I: 24, wegens zijne beroeping naar Amsterdam, 29 Nov. 1848 op hem uitgebragt, in

lm. Apr. 81. overl.   28.12.1891.

plaats van Ds. S. D. de Keizer. Door zijn' ambtgenoot J. C. van Marken, den 6 Mei bevestigd met 1 Kor. III: 9ª. deed hij 9 Mei zijne intrede met 2 Kor. IV: 1—4, welke Leerrede, vereenigd met zijn afscheid te Hoorn, daarna tot een weldadig doel door hem is uitgegeven. Jm. '81.

Behalve eenige opstellen in het *Maandschrift* en andere tijdschriften, zien van hem zeer vele vertalingen het licht, waarvan verscheidene herdrukt zijn, zoo als: *Pachter Martijn en zijn vader; Olivia of de hedendaagsche beschaving;* Roussel's *Leidsman op den weg der waarheid; Geertruida, of de liefde des geloofs; Samuel Budgett, of wat een koopman vermag.* Hij bewerkte op nieuw de *Ochtend- en Avond-Overdenkingen van* Sturm *en* Tiede, 4 deelen. Hij vertaalde de *Overdenkingen over de* 4 *Evangeliën van* Roussel, Bungener's *Rome en de Bijbel*, Coquerel's *Stichtelijke Verpozing.* Als ijverig voorstander en bevorderaar der afschaffing van den sterken drank, gaf hij eene Leerrede uit over 1 Kor. IX: 25, deelde hij gedachten mede over de grondslagen van het genootschap, en herdacht hij W. Egeling, den Oprigter daarvan. Voorts heeft men aan hem te danken eene vrije bewerking van het noodwendig handboek voor den Burger en Landman naar het Hoogd. van Becker. Naar het Engelsch van Sinclair verscheen Mathilda of de hedendaagsche zamenleving; Blanche Evelyn of de kracht des geloofs; Christelijke vrouwen, vrij bewerkt naar het Engelsch van Julia Kavanagh; Louise Temple, naar het Engelsch van Mevr. Ellis; Palmbladen of Oostersche vertellingen; uitgelezen fabelen van Florian; Gulden

woorden van de Schrift; de discipelinen des Heeren; de zegepraal des Evangelie's; Twee Werelden; Verhalen uit Australië; Perpetua en Myles Standish. Ook vervaardigde hij eene overeenstemming van de verhalen der Evangelisten van 's Heilands lijden en heerlijkheid (1851).

Medebestuurder van het Tractaat-gen. werd hij in Sept. 1859 tot tweeden Secretaris daarvan benoemd. Hij is ook Lid van het bestuur der Zondagsscholen; Hoofdbest. van het Bijbelgen.; Medebest. van het Zendelinggen. en van dat ter afschaffing van den sterken drank.

Uit zijn huwelijk met Hendrika Stokhuize zijn hem 13 kinderen geboren, waarvan twee vroeg overleden zijn.

287. Edelhardus Bernardus Swalue is de zoon van Bernardus Joannes Swalue, laatst pred. te Schoonhoven en E. F. Falck. Op zijns vaders eerste standplaats, Stand daar buiten, den 8 Januarij 1806 geboren, heeft hij het voorbereidend onderwijs gehad op de Latijnsche school te Dordrecht van 1817—1823, en het Akademisch te Leiden van 1823—1829, onder Prof. van Voorst, Kist, Suringar en Clarisse. Hij werd den 29 Junij 1829, op denzelfden dag met zijne vrienden N. J. A. Roldanus, thans Pred. te Schiedam, en H. P. Timmers Verhoeven, Em. Pred. van 's Gravenhage, tot Th. Dr. bevorderd, na het verdedigen van zijne diss.: de discidio ecclesiae Christianae in graecam et latinam, Photii auctoritate maturato. In Aug. daaraanvolgende door het Prov. Kerkb. van Noord-Braband tot de h. dienst toegelaten, had hij het genoegen door zijn' Vader op den 14 Maart 1830 bevestigd te worden te Korendijk met

em. '81. overl. 12.8.97.

Hy ti.

baronesse. Françoise Madelaine v. Eck

overl. Arnhem. 24. Dec. 1883

Hij overl. 12.3.1865.
Zie. Levensber. v. Letterk. 1865 bl. 118-136 -

2 Tim. II: 1 en zich aan die gemeente te verbinden met 1 Tim. I: 15a. In Nov. 1834 begeerde men te vergeefs zijne dienst te Nieuwenhoorn; maar in 1835 te Goes beroepen, nam hij met Hand. XX: 32 afscheid, en den 14 Junij weder door zijn' Vader bevestigd met Joh. XXI: 15—17 begon hij aldaar zijne dienst met Matth. XXIII: 8b. Voor de beroeping naar Delft in Mei 1837 bedankte hij, maar den 22 Mei 1849 beroepen te Amsterdam, in plaats van Ds. R. J. van der Meulen, besloot hij haar op te volgen. Doch eene langdurige doodelijke krankte belette hem bijkans een jaar, om naar Amsterdam te komen. En toen hij zich daartoe in staat achtte, vond hij zich niet bekwaam, om opzettelijk afscheid te nemen van de gemeente, die hem door een 15 jarig verkeer lief was geworden. Zijn ambtgenoot W. A. van Oosterzee deed dat op den 5 Mei 1850 in zijne plaats, predikende over Rom. VIII: 35a. Te Amsterdam werd hij 12 Mei 1850 bevestigd door Ds. Brumund met 2 Kor. I: 24b. en hij deed er 15 Mei zijne intrede met Joh. IV: 34.

Meer dan ééne bekrooning viel hem ten deel. Hij verwierf in 1825 het accessit op eene Akademische prijsvraag te Leiden: de Philippo bono, en in 1826, de Turcarum origine et magnitudine. Terwijl hij Pred. te Goes was, bekroonde het Zeeuwsch genootschap te Middelburg met goud zijne verhandeling over de daden der Zeeuwen gedurende den 80jarigen oorlog; de Societé de statistique te Parijs in 1844 met de groote gouden medaille zijne statistique civile, maritime, scientifique et ecclesiastique du Royaume des Pays-Bas et ses colo-

niës. Hij werd in 1840 gekozen tot Lid van het Zeeuwsche genootschap, in 1842 van de Leidsche maatschappij van Letterkunde, in 1845 van het Bataviasche genootschap, in 1846 van het Utrechtsche genootschap, in 1847 van de Societé statistique et histoire universelle te Parijs, en in dat zelfde jaar van de Societé d'afrique aldaar. Ook werd hij benoemd tot medebestuurder van het Nederl. Zendelinggenootschap. Hij hield op verzoek in 1853 een toespraak in het Akademiseh auditorium te Leiden, ter gelegenheid van de 25jarige reunie der Studenten van 1822—1829.

Veelvuldig zijn zijne uitgegeven schriften. In 1838 gaf hij in twee deelen een leesboek uit over het O. T., in 1846 herdrukt. In het *Kerkelijk en het nieuw archief* van Kist en Royaards vindt men van zijne hand *eene verhandeling over Nicolaas van Cusa*, in het hoogd. vertaald door Prof. Scharpff, te Rotweil; voorts *eene geschiedenis van de abdijen van Egmond en Rhijnsburg; de vroegere en latere denkwijze van de Cl. van Zuid-Beveland ten opzigte van de openbare bediening des h. woords.* In 1842 schreef hij over *de inneming van Constantine door de Franschen*; in 1846 over *den moord te Hoedekenskerke;* in 1848 *over de verschillende rigtingen in de Ned. Kerk;* in 1858 *over Justinus van Nassau, en over de Zeemanshuizen;* in 1859 *over de Protestantsche inrigtingen in Hongarijë.* Ook zagen van hem Leerredenen het licht, bij het 25jarig bestaan van van het Ned. Bijbelg. 1839; ter bevestiging van Ds. Moll te Goes, 1846; op den gedenkdag der Kerkherv. 1853; bij de bevestiging van Lidmaten, 1858; en een achttal ter gelegenheid zijner 30jarige Evangeliedienst

in 1860, gelijk in 1839 *eene verhandeling over der Engelen Kerstgezang.*

Bovendien leverde hij vele vertalingen, begeleid van zijne aanteekeningen. In 1844 *de omwentelingen in het Pausdom;* in 1846 *de Fransche geestelijkheid;* in 1848 Marheineke *Geschiedenis der Duitsche hervorming met die van Nederland;* in 1849 Baird's *Kerkgesch. en toestand in N. Amerika;* in 1851 *Brieven over N. Amerika;* in 1852 *de Genius op het Kerkhof;* in 1859 Jalaguier *hoofdzaken in het Christendom*, als ook, *de Pelgrim Vaders of puriteinen.* Voorts vindt men van hem vele opstellen *in den Zeeuwschen Volksalmanak*, *het uitlegkundig Magazijn van* van Willes, Dresselhuis en Niermeijer; *in het Chr. Album*, *den Gids*, *het Maandschrift*, enz. In *de tafereelen der gesch. van de Chr. kerk*, bij Portielje uitgegeven, zijn er zeven van zijne hand; van die *der Chr. kerk in Nederland* is hij mede redacteur.

Gehuwd met J. M. Dumont, van Utrecht, heeft hij van 7 kinderen 5 in het leven.

288. Hermanus Henrikus Sluiter zag den 3 Nov. 1811 het eerste levenslicht te Deventer, waar zijn vader Jan Otto Sluiter Hoogl. in de talen aan het Athenaeum was. Na diens vroegen dood vestigde zijne moeder, Catharina Hermanna Proper, dochter van H. Proper Pred. te Leiden, zich met hare kinderen in die stad, waar hij, na op de Latijnsche school voorbereid te zijn, het Akademisch onderwijs ontving van 1833—1839. van de Leidsche Hoogll. Clarisse, van Hengel en Kist. In Mei 1839 door het Prov. Kerkb. van Zuid-Holland tot de h. dienst bekwaam ver-

klaard, was Terwolde zijne eerste standplaats, waar zijn behuwd oom A. Verwey Pred. te Leiden hem den 9 Mei 1841 bevestigde met 2 Tim. II: 15a en hij zijne dienst aanvaardde met Matth. XXVIII: 18—20. In Maart 1848 bedankte hij voor de beroeping naar Enkhuizen, maar nam in dat zelfde jaar die naar Vlaardingen aan. Den 29 Oct. afscheid gepredikt hebbende met 1 Petr III: 15 werd hij den 12 Nov. 1848 te Vlaardingen op nieuw door zijn' behuwd oom A. Verwey met 1 Kor. III: 11 bevestigd en predikte tot intrede over Efez. II: 22. Den 20 Jan. 1851 te Amsterdam, in plaats van den Emeritus geworden Ds. J. C. Fabius, beroepen, zeide hij zijne gemeente den 26 Mei vaarwel met 2 Kor. XIII: 11, en den 15 bevestigd door Ds. Adama van Scheltema met 2 Kor. I: 20, begon hij zijn dienstwerk 18 Junij met Hand. V: 42.

Hij wijdde zich aan de belangen der Prot. Maatschappij Unitas, en bekleedde in de Amsterdamsche afdeeling den post van Voorzitter, gelijk hij ook Lid was van het Bestuur der Amsterdamsche afdeeling van het Nederl. Bijbelgenootschap.

Behalve een paar opstellen in het *Maandschrift*, ziet nog van hem het licht zijne toespraak bij het verslag van het Bijbelgenootschap van wege de Amsterdamsche afdeeling in 1854.

Hij is gehuwd met Philipa Johanna Petronella Metelerkamp, dochter van Ds. C. L. Metelerkamp, thans Em. Pred van Muiden, uit welk huwelijk hem kinderen zijn geboren.

289. Johannes Petrus Hasebrock heeft Lei-

lm. '81. overl. 23.7.'85.

den tot geboorteplaats gehad, en tot ouders Johannes Hasebroek, Apotheker, en Anna Maria Theresia Kleyn. Na op de Latijnsche scholen aldaar het noodig onderwijs ontvangen te hebben, studeerde hij onder van der Palm, Clarisse, van Hengel, en Kist. In Mei 1836 door het Prov. Kerkb. van Zuid-Holland tot de h. dienst toegelaten, werd hij den 30 Oct. bevestigd tot Pred. te Heilo door den consulent L. van Plateringen, Pred. te Akersloot met 1 Tim. III: 1[b]. Zijne intrede hield hij met 1 Kor. I: 23[a]. Tot in 1843 aldaar vertoefd hebbende werd hij begiftigd met de Kon. collatie van Breda, nam 19 Maart afscheid met Joh. XVII: 1[a]., werd 26 Maart bevestigd door zijn Ambtgenoot C. M. van den Broek met 2 Kor. IV: 6, en begon zijne dienst met 1 Kor. II: 2. In Nov. 1847 bedankte hij voor eene beroeping naar Vlissingen, maar nam in 1849 die naar Middelburg aan. Afscheid genomen hebbende van Breda met Openb. III: 18, en door zijn ambtgenoot J. R. de Bruine den 13[den] Mei bevestigd met Matth. XXVIII: 18—20 deed hij zijne intrede met 2 Kon. II: 9. Van daar 21 Julij 1851 naar Amsterdam beroepen, in plaats van den Emeritus geworden Pred. Ds. H. Weyland, predikte hij 26 Oct. afscheid met 2 Joh. vs. 5, werd 9 Nov. bevestigd door Ds. Sluiter met Efez. II: 22, en verbond zich 12 Nov. met Gal. VI: 14[a] aan de Amsterdamsche gemeente.

In 1844 Lid geworden van de Leidsche maatschappij van Letterkunde werd hij dat ook, gedurende zijn verblijf te Middelburg, van het Zeeuwschen genoots. van wetenschappen aldaar.

Nog te Heilo zijnde gaf hij zonder naam uit: *Jonathan;* te Breda met zijn naam een werk getiteld: *de God des Hemels en de bergen der aarde*, twee deelen. Voorts te Amsterdam, Leerredenen en nieuwe Leerredenen, als ook een geschrift getiteld: *Leer ons bidden*, en een 12tal Leerredenen onder den titel: *de blijde boodschap*, benevens eene nieuwe vertaling van *de navolging van Christus*, door Thomas á Kempis. Van zijn dichterlijk talent getuigt, wat hij uitgaf onder den titel: *Poëzy*, gevolgd door een bundel *gedichten*, en een ander dat den naam draagt van: *Windekelken.* Voorts zijn in jaarboekjes vele gedichten door hem geleverd, ook in het *Maandschrift*, meer dan één proza- en dichtstuk.

Hij is te Breda gehuwd met Anna Jacoba van Tets, doch heeft geene kinderen.

290. Arnold Herman Wilhelm Brandt werd den 6 Oct. 1811 te Detmold, in het Vorstendom Lippe geboren. Zijne ouders waren Johann Heinrich Brandt, gefängnis Director aldaar en Wilhelmine Beineke. Op het gymnasium zijner geboorteplaats onderwezen zijnde, zette hij zijne studiën voort te Halle, Berlijn en Jena. In 1836 te Detmold Cand. tot de h. dienst geworden, was hij tot 1847 in onderscheiden betrekkingen werkzaam. Eerst hulpprediker te Detmold; daarna Vicarius in Wöbbel; vervolgens Oberhelfer bij den beroemden Wichern im Rauhen Haus bei Hamburg; eindelijk inspector der Diakonen-anstalt te Duisburg aan den Rhijn. Den 1 Aug. 1847 aanvaardde hij de Evangeliebediening te Essen in Rhijn-Pruissen en begon haar met eene

Em. 1. 5. '83 - overl. Amsterdam. 28. 5. '95 -
T 29. 10. 1847

Hij overl. 6. Apr. 1882.

Leerrede over Hand. X: 42, 43. Van daar beriep men hem te vergeeefs naar Munster en naar Neu-Kirchen. Maar toen hij 7 Oct. 1851 tot Hoogduitsch Predikant te Amsterdam beroepen werd, om de plaats te vervangen van Ds. E. Begemann, volgde hij die roepstem op; predikte te Essen afscheid met eene Leerrede over Hand. XX: 27, 28. die daarna door hem is uitgegeven. Hij werd den 9 Mei 1852 bevestigd door Ds. Hasebroek met Openb. XIV: 6, 7 in de N. Zijds Kapel, en hield dáár den 12 Mei zijne intrede met 2 Kor. IV: 5—7. Later beroepen naar Uffeln, en tot inspector van het Schullehrer-Seminarium in Detmold, bedankte hij voor beide.

Door hem is uitgegeven: *Sontagsblatt für innere mission in Rheinland und Westphalen;* Luther *über Erziehung und unterricht*, en behalve zijne afscheidsrede te Essen, *Drei protestantische predigten* in 1858, en in 1860 *Anleitung, zum lesen der offenbarung St. Johannis.*

Uit zijn huwelijk met Bertha Wichern zijn zes kinderen geboren.

Sedert 1620 is hij de 14de Hoogduitsche Predikant te Amsterdam.

591. Gerardus Johannes Vinke had tot geboorteplaats Jutphaas, waar zijn vader Henricus Egbertus Vinke toen Pred. was. Zijne moeder was Petronella Sondorp en zijn geboortedag 6 Sept. 1820. Door de verplaatsing van zijnen Vader naar Alkmaar, genoot hij dáár het voorbereidend onderwijs op de departementale school. En toen hij in 1829 met zijne Ouders naar

Utrecht vertrok, maakte hij van het onderwijs in de talen aan het Gymnasium aldaar gebruik, en vervolgens van het akademisch onderwijs van de toenmalige Hoogleeraren, en in de Godgeleerdheid van dat van Royaards en Bouman en vooral van zijnen Vader, die sedert 1836 het hoogleeraarsambt bekleedde. Het Prov. Kerkbestuur van Utrecht keurde hem in Oct. 1843 bekwaam tot de h. dienst. Weldra gelijktijdig te Aalst en Hoevelaken beroepen, nam hij de laatstgenoemde beroeping aan, werd aldaar 9 Mei 1844 door zijn' Vader bevestigd met Joh. X: 11[a], en verbond zich aan die gemeente met 1 Thess. V: 25. Hij nam den 28 Febr. 1847 van haar afscheid met Hand. XX: 37a en vertrok naar Beest, in Gelderland, waar zijn Vader hem den 7 Maart inleidde met 1 Kor. III: 9[a], en hij zijne dienst aanvaardde met 1 Kor. II: 2. Eene beroeping naar Hattem in Aug. 1850 op hem uitgebragt, werd, ook na herhaalde en dringende pogingen om hem van besluit te doen veranderen, door hem afgewezen, maar in Oct. van dat jaar naar Sneek beroepen, hield hij 14 Maart 1851 zijne afscheidsrede te Beest met Philipp. I: 9—11, werd den 6 April door zijn' ambtgenoot D. A. de Groot bevestigd met 1 Kor. I: 23[a] en begon hij zijne dienst aldaar met 1 Kor. III: 11. Na ruim twee jaren aldaar werkzaam te zijn geweest, volgde hij de beroeping naar Amsterdam, in plaats van Ds. J. J. van Staveren, op, nam 18 Dec. 1853 afscheid met Openb. III: 11, werd 8 Jan. 1854 bevestigd door Ds. Swalue met 2 Kor. V: 14, en deed den 11[den] zijne intrede met 1 Joh. I: 1—3.

Em. ·81. overl. 16.2.1881.

Gedurende zijn verblijf te Hoevelaken verkreeg hij 8 Oct. 1846 de doctorale waardigheid in de Theologie, na verdediging zijner diss.: de Christi e cruce pendentis vocibus. Predikant te Beest zijnde, plaatste hij in de *Jaarboeken van Wet. Theol.* VII. bl. 304 verv. eene beantwoording der vraag: is het reeds voor eene uitgemaakte zaak te houden, dat de Zaligmaker Joh. VI: 51—59 niet van zijnen dood heeft gesproken; en in het VIIIe deel van dat werk bl. 459 verv. eene soortgelijke beantwoording der vraag: is het reeds voor eene uitgemaakte zaak te achten, dat de woorden σαρξ en σωμα door de schrijvers van het N. T. nimmer promiscue zijn gebruikt. — Te Sneek gaf hij een 6tal Leerredenen uit. Te Amsterdam schreef hij eenige opstellen in het *Maandschrift*, en voegde hij bij die van anderen eene Leerrede in een bundel ten voordeele van de stichting eener Kerk in de Haarlemmermeer, te Goes bij Schetsberg uitgegeven.

Hij is medebestuurder van het Nederl. Zendelinggenootschap, van het Nederl. Traktaatgenootschap en de zondagsscholen; Lid van het hoofdbestuur van het Nederl. Bijbelgenootschap en medebestuurder van het Amsterdamsch Departement van het Groninger instituut voor doofstommen.

Hij is gehuwd met Anna Elizabeth Abbring, doch heeft geen kinderen.

292. Louis Suson Pedro Meyboom is afkomstig uit Embden, waar toen de woonplaats was van zijne ouders Claas Meyboom, Portretteur en Maria

Elisabeth Strauss, en hij 2 April 1817 geboren werd. Nadat zijne Ouders zich in 1822 gevestigd hadden te Assen, ontving hij op de lagere school het onderwijs van den Heer Schenkel, die van het rekenen en de algebra veel werk maakte; in 1827 op het gymnasium dat van Dr. H. J. Nassau, en voor zijn vertrek naar de akademie, dat van Ds. G. B. Reddingius, toen Pred. aldaar, in de eerste beginselen van het Hebreeuwsch. In 1833 naar Groningen vertrokken, volbragt hij zijne propaedeutische studieën onder de Hoogleeraren van Eerde, Wolters, ten Brink, van Limburg Brouwer, S. Brouwer, de Greuve en Lulofs, en zijne theologische tot 1839 onder van Oordt, Hofstede de Groot en Pareau. In Mei van dat jaar werd hij door het Cl. Bestuur van Drenthe tot de h. dienst bekwaam gekeurd, doch was reeds van Februarij af onderwijzer van de twee jongste zonen van den Grietman van Oostdongeradeel Mr. D. de Blocq van Haersma de With. Den 24 Junij 1840 werd hij bevorderd tot Th. Dr. te Groningen, na verdediging eener dissertatie: de ideis et rebus in facto positis, in re Christiana apte conjunctis. Hij aanvaardde den 6 Sept. 1840 het Leeraarsambt te Hornhuizen en Kloosterburen, bevestigd door zijnen Behuwdbroeder E. U. Thoden van Velzen, Pred. te Ferwerd met Joh. XVII: 9ª en zijne intrede doende met Joh. XVII: 20, 21. In 1844 vertrok hij naar Stiens. Den 31 Maart afscheid genomen hebbende met Joh. XX: 19ᵇ werd hij er 7 April bevestigd door Prof. W. Muurling van Groningen, met Openb. I: 17ᵇ, 18, en sprak bij zijne intrede over 2 Tim. I: 10ᵇ, 11ª. Ruim

twee jaren daarna beroepen te Nijmegen, zeide hij de gemeente te Stiens vaarwel met I Kor. III: 23_a Zijn Behuwdbroeder en voorganger, S. K. Thoden van Velzen, toen Pred te Leeuwarden, leidde hem bij de Nijmeegsche gemeente in met 1 Joh. I: 3, en hij begon zijne dienst aldaar met Joh. XX: 31. In 1851 verliet hij haar, wegens zijne beroeping naar Groningen, en predikte 26 Oct. afscheid met eene Leerrede over Luk. XXIV: 26_b. Door zijn' ambtgenoot A. T. Reitsma den 2 Nov. bevestigd met Efez. IV: 11—15, deed hij met 2 Kor. V: 19—21 zijne intrede. Den 4 Oct. 1853 te Amsterdam beroepen, in plaats van den Emeritus geworden Ds. D. H. Wildschut, werd hij eerst een jaar daarna in de gelegenheid gesteld om zijne dienst te aanvaarden, daar gevoerde kerkelijke procedures over die beroeping zijne overkomst beletten. Hij nam 22 Oct. afscheid van Groningen met 1 Joh. II: 28, werd 29 Oct. door Ds. de Voogt bevestigd met 1 Kor. III: 11, en aanvaardde zijne dienst 1 Nov. met eene, later uitgegeven Leerrede over 1 Kor. II: 2. In 1857 beroepen naar Blijham, bedankte hij daarvoor, niettegenstaande het ruim inkomen aan de predikantsplaats aldaar verbonden.

Reeds in 1837 door de Litterarische faculteit te Leiden bekroond voor eene beantwoording der prijsvraag: de sapiente perfecto (over het ideaal van den volmaakten wijze bij de oude wijsgeeren), viel hem diezelfde eer te beurt in 1838 te Groningen voor de beantwoording der prijsvraag: de F. Hemsterhusii meritis in Philosophiae loco de Deo hominisque cum Deo con-

junctione explicando; uit welke beantwoording later eene door hem bezorgde uitgave van de werken van F. Hemsterhuis in het Fransch is voortgevloeid. Bovendien bewerkte hij eene vertaling van Wagners *Bijb. geschiedenissen*, meer dan eens herdrukt, en schreef hij eene Parodie op den twist tusschen Agamemnon en Achilles over Briseïs.

Gedurende zijn verblijf bij den Heer van Haersma de With vertaalde hij eene Verhandeling van den vroeg overledenen Egbertus Roelantz over de geschiedenis van de kerkelijke scheuring in het bisdom Utrecht, 1423—1427, die met eene andere van dienzelfden over de noordsche mythologie, door Prof. de Wal vertaald, uitgegeven is. Op zijne eerste standplaats gaf hij eene vertaling uit van Schmidt's Timotheus en Filemon (1841), en van Kalkar's Bijb. geschiedenis, en met Ds. H. Huysers, toen Pred. te Pietersburen, een Vraagboekje, getiteld: *Het werk van Gods genade of de goddelijke opvoeding van het menschelijk geslacht.*

Te Nijmegen hield hij, gelijk in zijne beide vroegere en latere gemeenten, openbare voorlezingen. Van deze verscheen in druk: *de opvoeding des menschdoms door God tot op Christus* (1848), *de hoofdzaken der Christelijke waarheid*, als handboek uitgegeven in 1850, tweede druk in 1854, met een Vraagboekje onder denzelfden titel. Voorts *Drietal Leerredenen;* twee twaalftallen, getiteld: *het Christendom kennelijk geschikt en bestemd om te worden de godsdienst der wereld* (1848), en: *Lijden, strijd en zege op het gebied des Christelijken levens* (1851), en bij zijn vertrek een zestal: *Een Evangeliesch woord bij onderscheiden pleg-*

tige gelegenheden (1851). Ook gaf hij in 1850 nog uit een handboekje voor jongelieden bij hunne intrede in de wereld, getiteld: *Ook voor u staat de weg tot het geluk open*, en een eerste deel van *Wijsgeerige beschouwing van den mensch in de belangrijkste verschijnselen zijns levens.*

Ook te Groningen heeft hij menig geschrift het licht doen zien. Gelijk dáár de drie eerste deelen van *het leven van Jezus*, die nog door vier anderen gevolgd zijn, uitkwamen, zoo bewerkte hij met zijne ambtgenooten Diest Lorgion en Reitsma eene *geschiedenis van het Godsrijk naar den Bijbel*, in drie deelen uitgegeven ten jare 1853 en 1854. Hij schreef in 1853 een *open brief aan alle protestanten in Nederland over de evangelische propaganda volgens de grondwet des Christendoms altijd en overal de pligt van alle Christenen, maar vooral thans in Nederland te behartigen;* in 1852 en 1853 een drietal stukjes tegen Dr. J. I. Doedes, ter verdediging van Prof. Hofstede de Groot, en in 1854 *Wenken en lessen voor vaders en moeders bij de opvoeding hunner kinderen.*

Te Amsterdam verschenen van hem 12 Leerredenen over *Jezus kindschheid*, eene verhandeling over *den oorsprong van het A, B, C*, eene andere over *de wederkeerige verhouding tusschen de natuurkundige en godgeleerde wetenschap*, en eene over *het wederkeerig verband tusschen wetenschap, godsdienst, wijsbegeerte en christendom.* Gelijk hij te Groninge mederedacteur was van het tijdschrift: *waarheid en liefde*, zoo redigeert hij sedert 1857 den *Evangelie spiegel*, waarin, gelijk ook in het *Maandschrift*, onderscheiden opstellen van hem voorkomen.

Hij is Medehoofdbestuurder van de Evangelische maat-

schappij, en in 1851 gekozen tot Lid van de Leidsche maatschappij van Nederl. Letterkunde.

Eerst gehuwd geweest met eene dochter van Ds. Thoden van Velzen, in leven Pred. te Oudkerk en Roodkerk, is hij na haar overlijden in het huwelijk getreden met de jongste dochter van Ds B. F. Tydeman, laatst Pred. te Dordrecht, uit welke beide huwelijken hij kinderen verwekt heeft.

Zijn portret is uitgegeven.

Men vindt aangaande hem meer in het Tijdschrift: *onze tijdgenooten.*

293. Herman Steenberg werd den 16 Jan. 1823 geboren te Nieuwveen in Zuid-Holland, waar zijn vader Jacobus Steenberg, gehuwd met Antje Colsman, toen Predikant was. Te Bergen op Zoom voor het Akademisch onderwijs voorbereid genoot hij dat te Leiden van 1840 tot 1845 in de Theol. van de Proff. van Hengel, Kist, van Oordt en Scholten. In Oct. 1845 door het Prov. Kerkb. van Noord-Holland tot de h. dienst bekwaam gekeurd, werd hij 5 Julij 1846 te Kapelle onder de Cl. van Goes door zijn' Vader, toen Pred. te St. Annaland, bevestigd met Matth. XXVIII: 20, en deed hij zijne intrede met 1 Thess. V: 25. Vandaar beroepen naar Dirksland predikte hij afscheid met Joh. XVII: 11^{m}, werd 7 April 1850 bevestigd door Ds. P. Meerburg Snarenberg Pred. te Kruiningen met 2 Tim I: 14 en begon zijne dienst met 2 Kor. IV: 7. Te Maassluis in 1852 en te Bolsward in 1853 beroepen, bedankte hij voor beide, doch nam in het laatstgenoemde jaar eene beroeping

Hijoverld.	13. Nov. 1874.

Hij overleed. 11. Mei 1883.

aan naar Schiedam. Afscheid gepredikt hebbende met Phil. IV: 1 werd hij 6 Nov. 1853 bevestigd door zijn' ambtgenoot N. J. A. Roldanus met 2 Kor. I: 24, en aanvaardde zijne nieuwe betrekking met Koloss. III: 4. Na het vertrek van Ds. B. ter Haar, als Hoogleeraar te Utrecht, werd hij 18 Sept. 1824 te Amsterdam beroepen, predikte in Febr. 1855 afscheid met Joh XII: 27, 28ᵃ en na den 4 Maart door Ds. Vinke bevestigd te zijn met Phil. I: 21ᵃ, verbond hij zich aan zijne nieuwe gemeente den 7 Maart met de woorden uit Hebr. XIII: 17ᵃ. *Als die rekenschap geven zullen.*

In 1855 gaf hij Leerredenen in het licht, met zijn portret. Hij leverde in den *Evangeliespiegel* en het *Maandschrift* vele bijdragen.

Uit zijn huwelijk met Cornelia Jacoba Klinke heeft hij kinderen verwekt.

294. Fredrik Wilhelm Bernard van Bell is den 15 Junij 1822 te Rotterdam geboren. Zijne ouders waren Christoffel Jan van Bell en Anna Agneta Schimmel. Op het Gymnasium Erasmianum zijner geboortestad voor het akademisch onderwijs bekwaam gemaakt, genoot hij dat te Leiden van Sept. 1842 tot Junij 1849, van de toenmalige Hoogleeraren, vooral van Rutgers, van Hengel, Kist, Scholten, Niermeyer. Als student ontving hij in 1845 een accessit te Utrecht voor het antwoord over de redevoeringen van Petrus in de Handelingen, en in 1846 de gouden medaille te Leiden voor zijne beantwoording van de vraag over de laatste pericopa van Markus Evangelie. In Aug 1848 Cand. gewor-

den tot de h. dienst bij het Prov. Kerkbestuur van Noord-Braband, werd hij den 1 Junij 1849 bevorderd tot Th. Dr., na verdediging zijner disputatio: de patefactionis christianae indole, e vocibus φανερουν et αποκαλυπτειν in libris N. T. efficienda, en den 9 Sept. daaraanvolgende te Noordwijkerhout bevestigd door zijn' Schoonvader A. Brown, Pred. te Leiden, met 1 Kor. IV: 1, 2, begon hij zijne dienst met Rom. I: 11, 12. Na in Mei 1852 voor de beroeping naar Waddingsveen te hebben bedankt, nam hij die naar Hoorn aan, predikte 28 Maart 1853 afscheid met 2 Kor. XIII: 17, werd 10 April bevestigd door zijn' ambtgenoot P. A. der Scheer met Hand. XIV: 15[b], en deed zijne intrede met 1 Joh. I: 3. Een jaar daarna werd hij te vergeefs te Groningen beroepen; maar aanvaardde de beroeping te Amsterdam, 29 Jan. 1855, op hem uitgebragt om de plaats van Ds. F. H. van Berk Colenbrander te vervangen, en de Hoornsche gemeente met Phil. I: 27[a] vaarwel gezegd hebbende, werd hij 3 Junij bevestigd door Ds. Adama van Scheltema, met Hebr. XIII: 8, en deed 6 Junij zijne intrede met 1 Kor. IV: 7.

Hij gaf ter nagedachtenis van zijn' Schoonvader, overl. 1 Junij 1858, eene Leerrede uit over 2 Kor. XII: 7, en leverde onderscheiden stukken in de *Godgel. Bijdragen*, het *Maandschrift*, het *Christelijk Album* en den *Bijbelvriend*.

Hij is door de Leidsche maatschappij van Nederl. Letterkunde tot Lid gekozen, en Mede-Hoofdbestuurder van het Gen. tot zedelijke verbetering van gevangenen. Hij had de eer op het tweetal geplaatst te worden, ter vervulling der plaats van wijlen den Leidschen Hoogl. N. C. Kist.

Ben. l. hoogl. i. d. godgel. te Groningen 10. Sept. 1872.
em. Sept. '92 (afsch. college 15. 6. '92) overl. te Utrecht. 28. 5. '96.

Uit zijn huwelijk met Johanna Neletta Ida Brown zijn geen kinderen geboren.

295 225. Johannes Paulus Stricker is den 18 Oct. 1816 te 's Gravenhage geboren. Zijne ouders waren Johannes Andreas Stricker en Cornelia Adriana van der Gaag. Aan het gymnasium zijner geboortestad het voorbereidend onderwijs genoten hebbende, studeerde hij daarna te Leiden van 1834—1841, en genoot het onderwijs van de Hoogleeraren Bake, Peerlkamp, van der Palm en Weijers, en in de godgeleerdheid van van Hengel, Clarisse, Kist en van Oordt. In Aug. 1841 werd hij door het Prov. Kerkbestuur van Noord-Holland tot de h. dienst toegelaten, en den 9 Jan. 1842 trad hij in dienst bij de gemeenten Driehuizen en Zuidschermer, met eene Leerrede over Phil. I: 17—19, na des voormiddags door zijn' Behuwdbroeder P. van der Stok, Pred. te Zuilen, met Phil. I: 29^{a} te zijn bevestigd. In Dec. 1844 bedankte hij voor eene beroeping naar Geervliet, doch vertrok in 1845 naar Hoorn. Afscheid genomen hebbende met Joh. XVII: 17^{b}, werd hij aldaar den 3 Aug. bevestigd door zijn' ambtgenoot J. C. ten Brummeler Andriesse met 2 Kor. V: 14, en aanvaardde zijne dienst met Phil. III: 10^{a}. Nog geen twee jaren genoot de Hoornsche gemeente zijn arbeid; hij volgde eene beroeping op naar Dordrecht, en, na afscheid gepredikt te hebben met 2 Thess. III: 16, werd hij 9 Mei 1847 door zijn' ambtgenoot W. R. Veder met eene Leerrede over Luk. X: 21^{a} bevestigd, en deed hij intrede met Hand. VIII: 5^{b}. Den 18 Junij

1852 naar Amsterdam beroepen, in de plaats van Ds. J. Kortenhoef Smith, predikte hij afscheid 28 Oct. met 2 Joh. vs. 8, werd 4 Nov. bevestigd door zijn' ambtgenoot H. Steenberg met Koloss. IV: 3, en trad hij in zijne nieuwe betrekking den 7 Nov., predikende over Gal. I: 11.

Gedurende zijn verblijf te Driehuizen bekwam hij de waardigheid van Th. Dr. aan de Leidsche Hoogeschool, nadat hij 9 Jan. 1845 opentlijk verdedigd had zijne dissertatio: de mutatione hominis, secundum Jesu et apostolorum doctrinam, subeunda.

Behalve dit proefschrift gaf hij nog een paar catechiseerboekjes uit, en eene vertaling van Lynch, *Togt naar het heilige land*, twee deelen. Voorts was hij onder de medewerkers aan het *Bijbelsch Woordenboek*, en plaatste opstellen in het *Maandschrift* en den *Evangeliespiegel.* Hij is Medebestuurder van het Nederl. Zendelinggenootschap en de Zondagsscholen, en Lid van de maatschappij van Letterkunde te Leiden.

Hij is getrouwd met Willemina Catharina Gerardina Carbentus. Van zijne zes kinderen zijn er vier in het leven.

296. Philipppus Reinhard Hugenholtz is de zoon van Petrus Hermanus Hugenholtz, Th. Dr. en C. C. van Affelen, en den 8 Nov. 1821 te Woudenberg geboren, zijns vaders toenmalige standplaats. Door diens verplaatsing naar Rotterdam in 1827, werd hij aldaar verder opgevoed en op het Gymnasium voorbereid tot het akademisch onderwijs, dat hij van

lm. ·84. overl. 27.8:86.

Dienst neergel. 1.2.'78.
overl. Amsterdam 16.5.'89.

1840 tot Mei 1846 te Utrecht genoot van de toenmalige Hoogleeraren. Op laatstgenoemden tijd werd hij door het Prov. Kerkbestuur van Utrecht als Cand. tot de h. dienst aangenomen. Daarop te Cillershoek beroepen, bevestigde hem den 10 Jan. 1847 zijn Vader met 2 Tim. II: 1, 3—7, en hield hij zijne intrede met Matth. VI: 10ᵃ. Ruim twee jaren daarna vertrok hij naar Geervliet, predikte met 2 Kor. VI: 1 afscheid, en den 23 Sept. 1849 weder door zijn' Vader bevestigd met 1 Kor. III: 9, begon hij met Hand. VIII: 35ᵇ zijne dienst. In Mei 1850 bedankte hij vóor eene beroeping naar Leeuwarden, maar vertrok in Febr. 1851 naar Haarlem. Na met Joh. X: 14 afscheid genomen te hebben, werd hij den 2den Maart bevestigd door zijn' ambtgenoot de Klerk met 2 Kor. III: 12, en verbond zich met 2 Kor. V: 19ᵇ. Te Amsterdam, in plaats van Ds. J. B. H. Bruinier, 3 Aug. 1857, beroepen, nam hij afscheid met Hebr. X: 22, werd den 15 Nov. bevestigd door Ds. van Bell met Efez. IV: 4, en aanvaardde zijne dienst den 18den met Efez. III: 17ᵃ.

Hij is Medebestuurder van het Nederl. Zendeling- en Traktaatgenootschap en van de Zondagsscholen.

Hij plaatste eenige opstellen in het tijdschrift *Ernst en Vrede* en in het Amsterdamsch *Maandschrift*.

Hij is gehuwd met Anna Frederika Hoffmann, bij wie hij kinderen heeft.

297. Josephus Franciscus Blaauw, is geboren te Arnhem 25 Oct. 1821 uit het huwelijk van Jan Ni-

colaas Blaauw en Maria van de Wall. Hij werd in zijne geboortestad op de Latijnsche school onderwezen, en studeerde te Utrecht van 1839—1844 in de Theol. onder Rooijaards, Bouman en Vinke. In Oct. 1844 werd hij door het Prov. Kerkbestuur van Gelderland onder de Candd. tot de h. dienst aangenomen, en den 2den Maart 1845 te Otterloo bevestigd door den Arnhemschen pred. J. Steenmeijer met Matth. XXVIII: 19a. Zijn intreêtekst was Joh. XV: 5. Vroeger voor Spankeren bedankt hebbende, nam hij in 1847 de beroeping naar Renswoude aan, en afscheid gepredikt hebbende met 1 Kor. XVI: 22, werd hij den 30 Mei 1847 door zijnen vriend J. C. Verhoef, pred. te Elden, met Efez. V: 18b bevestigd, en begon hij zijne bediening aldaar met 1 Kor. IV: 20. In 1848 naar Leeuwarden beroepen, nam hij afscheid van Renswoude met Hebr. X: 23a en werd den 24 Dec. door zijn' ambtgenoot T. Modderman bevestigd met Joh. VI: 66; hij deed zijne intrede met 1 Joh. I: 3, 4. In 1849 bedankte hij voor eene beroeping naar 's Gravenhage, maar volgde die naar Rotterdam in 1850 op. Met Joh. XIV: 23 van Leeuwarden afscheid genomen hebbende, werd hij 26 Mei door zijn' ambtgenoot H. G. J. Theesing met 2 Kor. III: 5, 6 bevestigd en ontleende hij uit Efez. II: 20—22 de stof zijner intrede. In 1853 bedankte hij voor eene beroeping naar Amsterdam, doch 22 Maart 1858 weder beroepen zijnde, voor den Emeritus geworden Ds. A. H. Terhoeven, verliet hij de Rotterdamsche gemeente met eene Leerrede over Joh. XVII: 1a, en verbond zich aan die van Amsterdam, na

den 11 Julij door Ds. J. P. Stricker met Gen. XII: 2[b] bevestigd te zijn, den 14[den] met eene Leerrede over Luk. XIV: 23[m].

Hij was mederedacteur van het Rotterdemsche tijdschrift: *Licht, liefde en leven*, waarin verscheidene opstellen van hem voorkomen, gelijk later ook in het Amsterdamsche *Maandschrift.*

Hoofdbestuurder van het Nederl. Bijbelgenootschap, is hij ook medebestuurder van het Nederl. Zendeling- en van het Traktaatgenootschap.

Uit zijn huwelijk met Maria Viervant, heeft hij kinderen.

298. Tonco Modderman Az. werd op den laatsten Dec. 1818 te Hoogezand geboren. Zijne ouders waren Mr. A. Modderman en vrouwe J. C. de Ranitz. Hij genoot privaat voorbereidend onderwijs, en ontving zijne verdere opleiding aan de Groningsche Hoogeschool, waar zijne godgeleerde studiën door de Proff. Pareau, Hofstede de Groot, van Oordt en Muurling bestuurd werden, van 1836—1842. In Mei 1842 werd hij Cand. tot de h. dienst bij het Prov. Kerkbestuur van Groningen, en den 4 Dec. van dat jaar bevestigd te Eelde door Ds. J. J. Metzlar, toen Pred. te Norch met 2 Kor. IV: 13[b]; zijn intreetekst was Matth. VI. 10[a]. Van daar in 1846 naar Oudkerk en Roodkerk beroepen, nam hij afscheid van Eelde, 2 Kor. XIII: 13, en werd 23 Aug. bevestigd door Ds. B. H. Habbema, Pred. te Oenkerk met 1 Kor. III: 9[a] en deed zijne intrede met 2 Kor. IV: 5. Te vergeefs beriep men hem naar Zutphen, maar in 1848 te Leeuwarden be-

roepen, predikte hij tot afscheid 2 Thess. II: 13—17, en werd 5 Nov. bevestigd door zijn ambtgenoot M. van Staveren met Joh. XVII: 18—20. Zijne intrede ontleende hij uit 2 Kor. I: 24. Eene beroeping in 1850 naar Rotterdam deed hem de Leeuwarder gemeente vaarwel zeggen met Joh. XX: 31. Den 3 Nov. bevestigd door zijn' ambtgenoot W. Francken met Joh. XXI: 16, aanvaardde hij zijn dienstwerk met Efez. III: 17, en volhardde daarin totdat hij 28 Junij 1858 te Amsterdam, in plaats van den Emeritus geworden Ds. J. J. van Voorst, beroepen, met 1 Thess. II: 13 afscheid nam, en 7 Nov. door Ds. Hugenholtz bevestigd met 2 Kor. V: 19ᵃ, den 10 Nov. zijne intrede deed met Gal. I: 11.

Terwijl hij Pred. te Eelde was werd hij 15 Febr. 1843 bevorderd te Groningen tot Theol. Dr., na de verdediging eener diss.: de J. C. ex. Ev. Joh. Cap. XVII cognoscendo.

Te Rotterdam was hij mederedacteur van het tijdschrift: *Licht, liefde en leven*, en leverde daarin meer dan één opstel. Bij zijn vertrek van dáár in 1858, gaf hij onder den titel: *Geloofsgetuigenis*, twaalf leerredenen in het licht, en in 1860 zijne Leerrede ter bevestiging van Ds. ten Kate alhier, en onlangs eene andere over Matth. X: 29, 30. Ook vindt men van zijne hand bijdragen in het Amsterdamsch *Maandschrift*, *den Evangeliespiegel* en *den Bijbelvriend*.

Hij is medebestuurder van het Zendeling-Genootschap te Rotterdam en van de Ev. Maatschappij.

Gehuwd met J. H. H. Feith, zijn hem 5 kinderen geboren.

Hij verlaat het Herv. Kerkgen. 1877-

overl. Deventer 5.4.1879.

299. Johannes Gerardus Schuuring is 23 Mei 1822 te Delft geboren, waar zijn vader, Jan Dirk Schuuring toen predikant was, gehuwd met Neeltje Loeff. Na aldaar het voorbereidend onderwijs genoten te hebben, begaf hij zich in 1839 naar de hoogeschool te Utrecht, waar hij het onderwijs genoot van de toenmalige Hoogleeraren, en bepaaldelijk in de Godgeleerdheid, dat van Bouman, Royaards en Vinke. In Oct. 1845 door het Prov. Kerkbestuur van Utrecht tot de h. dienst toegelaten, werd hij den 8 Nov. 1846 te Rockagne, zijns vaders eerste standplaats, bevestigd door zijn broeder, H. P. Schuuring, toen predikant te Wijk aan Zee, thans te Ruurlo, met Hand XV: 26, en deed zijne intrede met Phil. I: 8—11. Op uitgedrukt verlangen van de gemeente Rozendaal in Noord-Braband de koninklijke collatie in 1850 ontvangen hebbende, meende hij echter haar niet te kunnen aannemen; doch in 1853 naar Hoorn beroepen, besloot hij derwaarts te gaan, en na zijne gemeente met Efez. III: 14—21 vaarwel gezegd te hebben, bevestigde zijn toenmalige ambtgenoot van Bell hem den 16 Oct. 1853 met Luk. XV: 7[a] en begon hij zijne dienst met 1 Joh. V: 11, 12. Gedurende zijn verblijf aldaar begeerde men hem te vergeefs in Oct. 1858 te Middelburg en in Julij 1859 te Rotterdam. Maar 5 Sept. van laatstgenoemd jaar te Amsterdam, in plaats van Ds. van der Leeuw, beroepen, besloot hij die roepstem op te volgen. Met Luk. XXII: 32[a] afscheid genomen hebbende, werd hij 12 Febr. 1860 door zijn ambtgenoot Blaauw met Joh. XVI: 33[b] bevestigd, en hield hij den

15 Febr. zijne eerste Leerrede over 1 Joh. IV: 14, 15.

Te Hoorn was hij assessor van het Cl. Bestuur en bestuurder van het dáár gevestigd departement der Ev. Maatschappij. In de Leerredenen bij van der Wiel in 1860 uitgegeven, heeft hij er eene geplaatst, ook een opstel in het *Maandschrift* van 1860. Hij is gehuwd met Sara Johanna van Kuyk, en heeft 3 zoons.

300. Jan Jacob Lodewijk ten Kate is de zoon van Jan Hermanus ten Kate en Johanna Henriëtte Adriana de Witte van Haemstede, hun te 's Gravenhage geboren 23 Dec. 1819. Hij genoot het voorbereidend onderwijs eerst in zijne geboortestad, daarna bij Ds. Heldring te Hemmen. Hij zette zijne studie van 1838 tot 1843 te Utrecht voort, en werd door het Prov. Kerkbestuur aldaar den 2 Mei 1844 onder het getal der Candidaten tot de h. dienst aangenomen. Zijne eerste standplaats was het eiland Marken, waar hij den 4 Mei 1845 bevestigd werd door Ds. Heldring met Joh. XXI: 1—19 en zijne dienst aanvaardde met 2 Kor. V: 20. Twee jaren daarna, 30 Mei 1847, nam hij afscheid van die gemeente met Openb. III: 3c en vertrok naar Almkerk en Emmikhoven, waar hij 13 Junij bevestigd werd door Ds. B. J. H. Taats, toen Pred. te Harderwijk, met Mark. XVI: 15a en zijne intrede deed met 1 Kor. I: 23a. Doch beroepen naar Middelburg, zeide hij 31 Maart 1850 de Almkerksche gemeente vaarwel met Joh. XX: 19, en na den 7 April 1850 bevestigd te zijn door zijnen toenmaligen ambtgenoot J. P. Hasebroek

Em. Haverl. 30.12.1902-

met Joh. XXI: 15—19_a, verbond hij zich aan de Middelburgsche gemeente met Joh. XXI: 19^b. Na tien jaren haar gediend te hebben, werd hij 21 Nov. 1859, in plaats van Ds. J. Brave, te Amsterdam beroepen, hield 3 April 1860 zijne afscheidsrede met 1 Joh. II: 18_a en aanvaardde zijne dienst den 18 April met Joh. XX: 21_b, na op 15 April bevestigd te zijn door zijn' ambtgenoot T Modderman met Hand. IV: 29_b, welke drie Leerredenen het licht zien.

In 1851 gaf hij Leerredenen uit; in 1857 een geschrift: *Christus ons leven*, in 1859 een *Stichtelijk huisboek*. Voorts *Dichterlijke bladen;* en, behalve vele dichtbundels, in 1856 *Tasso's Jeruzalem verlost* en in 1858 *Italiëreisherinneringen*, vervolgd in 1860.

Hij is lid van de Maatschappij van Nederl. Letterk. te Leiden, van de Koninklijke akademie van beeldende kunsten, van het Zeeuwsch Genootschap van Wetenschappen te Middelburg en van het Utrechtsche Prov. Genootschap, en eerelid van verschillende andere genootschappen hier en in België.

Hij is 7 Mei 1845 gehuwd met Johanna Sophia Waldorp, bij wie hij verscheidene kinderen heeft.

overl. Amsterdam 26.12.1889.

301. Hendrik Petrus Berlage is te Amsterdam geboren den 12 Nov. 1821. Zijne ouders waren Hendrik Petrus Berlage, Apotheker aldaar, en Maria Elisabeth de Boer. Hij ontving op de Latijnsche school zijner geboortestad van 1834 tot 1838 het onderwijs in de Latijnsche en Grieksche talen, en studeerde van 1838 tot 1843 aan het Athenaeum aldaar,

onder de leiding van van Lennep, Roorda, Veth, Bosscha en Rooijens, en begaf zich toen naar Leiden's Hoogeschool, waar hij de lessen bijwoonde van Kist, van Hengel, van Oordt en Scholten van 1843—1845. In Mei 1846 werd hij Candidaat tot de h. dienst bij het Prov. Kerkbestuur van Zeeland. Door Z. M. den Koning vereerd met de collatie van Muiderberg en aldaar kerkelijk beroepen, werd hij 12 Dec. 1847 tot de dienst dier gemeente bevestigd door zijn' schoonvader J. Muntendam, Pred. te Amsterdam, met 2 Kor. I: 21, en deed zijne intrede met Matth. VI: 9^{b}. Van dáár beroepen naar Naarden, nam hij 2 Mei 1852 afscheid met Phil. I: 27, en, na weder door zijn schoonvader bevestigd te zijn den 9^{den} daaraan volgende met 2 Kor. III: 6, aanvaardde hij zijne dienst aldaar met Efez. III: 14—21. Door het opvolgen eener beroeping naar Zaltbommel, zeide hij 19 April 1857 de gemeente van Naarden vaarwel, predikende over Hebr. XIII: 20, 21, en werd in zijne nieuwe gemeente den 3 Mei bevestigd door zijn' Broeder T. N. Berlage, pred. te Wadenoyen, met 1 Thess. V: 20^{a}. Hij verbond zich aan haar met Rom. I: 11, 12. Den 30 Jan. 1860 te Amsterdam beroepen in plaats van zijn' schoonvader Ds. J. Muntendam, verliet hij de gemeente van Zaltbommel den 20 Mei, predikende over 2 Thess. I: 11, 12, en werd alhier den 3 Junij bevestigd door zijnen voormaligen leermeester Ds. I. Prins met Matth. XXVIII: 20. Den 6 Junij begon hij zijn dienstwerk met Efez. III: 17^{a}.

Reeds Pred. te Naarden zijnde, werd hij 29 Jan. 1856 te Leiden tot doctor in de godgeleerdheid bevor-

derd na het verdedigen zijner diss.: de formulæ Paulinæ πιστις I. X. significatione, waarvan hij den inhoud tegen de bedenkingen van den Cand. Martens (zie Godg. bijdr. v. 1857, bl. 378 v.v.), en die van Ds. J. R. Wernink in zijne in 1858 uitgegeven *Exegetische Studiën* over πιστις en πιστευειν in N. T. verdedigde in de Godg. bijdr. v. 1857 bl. 658 v.v. en voor 1859 bl. 453 v.v. Ook verrijkte hij het nagelaten geschrift van zijnen schoonvader: *De Heiland bij den aanvang zijns openbaren levens*, bij de uitgave met eene voorrede, waarin hij 's mans karakter naar waarde beschreef en eene openbare hulde aan zijne nagedachtenis bragt. Hij is 2 Dec. 1847 met Rebekka Wilhelmina Muntendam, geb. 26 October 1824, in het huwelijk getreden.

Onderscheiden stukken van zijne hand zijn in het *Christelijk album*, *de Bijbelvriend*, *het Maandschrift*, *de Leerredenen*, bij van der Wiel uitgegeven, en andere tijdschriften geplaatst.

Em. 1. 10. 1906. overl. 1. 6. 1907.

302. Karel Frederik Ternooy Apél is den 26 Jan. 1829 geboren te Vreeswijk aan de Vaart, waar zijn vader Willem Ternooy Apél toen Pred. was. Zijne moeder heette Carolina Frederika Korte. Door zijns vaders vertrek naar Vlissingen, ontving hij zijn voorbereidend onderwijs te Middelburg; in 1848 begaf hij zich naar Leiden, en genoot dáár het akademisch onderrigt van de toenmalige Hoogleeraren in de Godgeleerdheid, Kist, van Oordt en Scholten. In Aug. 1853 Cand. geworden bij het Prov. Kerkbestuur van Zeeland, werd hij weldra te Rockagne, de eerste standplaats van zijn'

vader, beroepen, en aldaar 29 Jan. 1854, bevestigd door zijnen vaderlijken vriend Ds. J. Tichler, Pred. te Leiden, met Koloss. IV: 17, welke Leerrede geplaatst is in de Leerredenen bij G. van der Wiel uitgegeven. Hij deed zijne intrede met 1 Kor. III: 9[a]. In Mei 1856 bedankte hij voor de beroeping naar Sassenheim, maar in Aug. naar Koog aan de Zaan beroepen, predikte hij 26 Oct. afscheid met Luk. XXII: 32[a], en weder bevestigd door Ds. Tichler met Koloss. I: 27, aanvaardde hij zijne dienst 9 Nov. met Koloss. I: 28. In Junij 1857 beriep men hem te vergeefs te Hoorn, doch in Nov. 1858 te Delft beroepen, predikte hij 20 Maart 1859 afscheid met Joh. XVII: 11, werd 30 Maart door zijn' ambtgenoot Ds. W. H. Haverkorn van Rysewijk bevestigd met 1 Kor. III: 9 en begon 3 April zijne dienst met Koloss. I: 28. In Maart 1860 bedankte hij voor eene beroeping naar Groningen, doch 18 Junij te Amsterdam, in plaats van den Emeritus geworden Ds. M. van Meeteren beroepen, nam hij 4 Nov. met Hand. XX: 32 afscheid, werd 11 Nov. bevestigd door Ds. J. G. Schuuring met 1 Kor. XII: 27—31, en deed 14 Nov. zijne intrede met 1 Kor. IV: 3, 4.

Hij is gehuwd met Claudina Jeanne Schultz, uit welk huwelijk thans 4 kinderen zijn voortgesproten.

overl. Amsterdm. 6.9.'92.

Het zal niet ongepast zijn, aan de voorgaande mededeelingen nog toe te voegen, dat de gemeente, gedurende het tijdvak 1818—1860, ook de dienst heeft genoten van de Hoogl. in de Godgel. aan het Athenaeum.

Vóór het jaar 1818, werd het Professoraat in de Godgeleerdheid en Kerk. geschiedenissen opgedragen aan een der dienstdoende predikanten, die echter te gelijk al de deelen van de Evangelie bediening vervulde. De laatste was J. van Nuys Klinkenberg. Na zijn overlijden werden de beide betrekkingen gescheiden, en is aan den Hoogleeraar in de Godgeleerdheid de titel gegeven van Concionator Athenæi, en hem, in die betrekking opgedragen het waarnemen om de 14 dagen van eene predikbeurt, ter verligting van den 3den en 4den der oudste alhier in dienst zijnde predikanten, bij afwisseling, terwijl de beide oudsten, bij wekelijksche afwisseling, ééne predikbeurt te vervullen hebben.

Dien, ten, gevolge heeft de gemeente de dienst genoten van:

Wessel Albertus van Hengel, geb. te Leiden, 12 Nov. 1779, waar zijn vader Jacobus van Hengel ontvanger der belastingen geweest is. Op de Latijnsche scholen aldaar voor het akademisch onderwijs behoorlijk bereid, genoot hij dat bijzonder in de theologie van van Voorst. In Mei 1802 door de Cl. van Leiden tot de predikdienst toegelaten, aanvaardde hij die 2 January 1803 te Kalslagen, vertrok in 1805 naar Driehuizen en Zuid-Schermer, en in 1810 naar Grootebroek. Gedurende zijn verblijf in de twee laatstgenoemde gemeenten bekroonde het Haagsche genootschap ééne zijner verhandelingen met een zilveren en twee met een gouden eereprijs. Ook Teylers Godgeleerd genootschap kende hem een gouden en zilveren eereprijs toe.

In 1816 werd hij tot Hoogleeraar te Franeker benoemd, en in 1818 te Amsterdam. Van dáár tot het Hoogleeraarsambt te Utrecht beroepen, bedankte hij, maar volgde in 1827 de benoeming tot opvolger van zijnen leermeester van Voorst, aan de Leidsche Hoogeschool. Hij nam afscheid van de Amsterdamsche gemeente 16 September 1827 met eene Leerrede over 1 Chron. XXIX: 15ª, daarna in het licht verschenen.

Hij was medeoprigter, medearbeider en eenige jaren mederedacteur van het *Christelijk Maandschrift.* In 1834 gaf hij te Amsterdam uit: *Annotatio in loca nonulla N. T.*, later gevolgd door andere uitlegkundige werken over 1 Kor. XV, den brief aan de Philippensen en de Romeinen, gelijk ook door zijne geschiedenis der beschaving, en kleinere stukjes, waaronder genoemd mogen worden: *proeve van grondslagen voor eene nieuwe Nederduitsche vertaling van het N. T.*, en *de betrekking van het gevoel in de uitlegkunde.* Dezer dagen verscheen nog van hem: *de Testamenten der XII Patriarchen op nieuw ter sprake gebragt*, eerst in de Godg. Bijdragen van 1860 geplaatst, en daarna afzonderlijk uitgegeven. Sedert 1849 is hij rustend Hoogleeraar.

Gijsbertus Johannes Rooijens aanvaardde als prediker aan de Doorluchte school, zijne dienst in de gemeente, wier leeraar hij geweest was, den 27 Oct. 1827 met eene Leerrede over 1 Kor. III: 11, die geplaatst is in het *Nieuw Christelijk Maandschrift voor* 1827. Zie voorts wat bl. 6 aangaande hem vermeld is.

Willem Moll, geb. te Dordrecht in 1812, is aldaar voor het akademisch onderwijs bereid, en ontving

het te Leiden in de Theologie van Kist, Clarisse en van Hengel, die in 1834 zijne commentatie: de musica sacra in ecclesia protestantium ad exemplum veterum Christianorum emendanda, met een gouden eereprijs bekroonden. In Aug. 1836 bevorderde het Prov. Kerkbestuur van N. Holland hem tot de h. dienst, die hij 3 September 1837 aan de Vuursche aanvaardde. Van dáár vertrok hij in 1845 naar Arnhem. In 1846 tot Hoogleeraar aan het Athenæum benoemd, begon hij 26 Julij zijne dienst als prediker bij de Doorluchte school met Joh. VII: 37b, 38. In 1860 bedankte hij voor de benoeming tot Hoogleeraar te Leiden.

Nog te Vuursche zijnde gaf hij in twee deelen uit: *Het kerkelijk leven der Christenen in de zes eerste eeuwen*, waarvan een tweede druk verschenen is. Te Amsterdam gaf hij in het licht: *Angelus Merula; Johannes Brugman*, en met Prof. Kist, het *Kerk. Historisch Archief*. Enkele zijner Leerredenen zijn in druk uitgegeven, en een en ander opstel van hem komt in het maandschrift voor.

Nog moet hierbij gevoegd worden, dat Ds. D. J. Mackay in Febr. 1861 door Z. M. benoemd is tot Ridder van den Nederl. Leeuw.

ALPHABETISCH REGISTER.

—

Na het afdrukken heeft men, behalve eenige drukfouten, de volgende *misstellingen* ontdekt, die men gelieve te verbeteren.

Bladz. 3	r.	8 v. o.	*staat:*	Tiedeman	*lees:*	Tideman
„ 3	„	2 v. o.	„	van hen,	„	van hen, die
„ 4	„	12 v. o.	„	Leonardes	„	Leonardus
„ 21	„	10 v. b.	„	1807	„	1827
„ 25	„	10 v. b.	„	Synood.	„	Synod.
„ 25	„	11 v. b.	„	Duth.	„	Dutch.
„ 47	„	47 v. o.	„	9	„	11
„ 64	„	5 v. b.	„	Scheltena	„	Scheltema
„ 68	„	4 en 5 v. o.	„	van van	„	van